

Tampereen kaupunki
kaupunkiympäristön palvelualue

Viite: Luonnonsuojelulain 83 § mukainen poikkeuslupahakemus

Päätös luonnonsuojelulain 83 § mukaisesta poikkeuslupahakemuksesta

ASIAN VIREILLE TULO

Tampereen kaupunki on lähettänyt 31.12.2024 poikkeuslupahakemuksen Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle. Kaupunki hakee lupaa poiketa luonnonsuojelulain 78 § mukaisesta heikentämis- ja hävittämiskiellosta, joka koskee Alasjärven länsipuolella sijaitsevalla golfkentällä (Tammer-Golf) todettujen viitasammakon (*Rana arvalis*) ja täplälampikorenon (*Leucorrhinia pectoralis*) lisääntymis- ja levähdyspaikkoja. Hakemuksella haetaan myös poikkeusta eläinlajien rauhoituksesta (luonnonsuojelulaki 70 §), koska hankkeen aikaisissa maansiirtotöissä on mahdollista, että viitasammakoita voi menehtyä.

Pirkanmaan ELY-keskus pyysi 5.3. täydentämään hakemusta aikataulun ja muiden lupien osalta sekä täydentämään voidaanko rakentamista sijoittaa muualle ja esittämään vaihtoehtoisia ratkaisuja. Tampereen kaupunki lähetti 11.4. täydennetyn hakemuksen. Kesäkuussa kaupunki ilmoitti, että Golfkentän alueella sekä sen lähiympäristössä on tehty keväällä 2024 seurantatutkimuksia. Niissä on havaittu uusia lajiesiintymiä.

19.6. ELY-keskus pyysi täydentämään hakemusta uusien viitasammakoesiintymien ja täplälampikorentojen osalta. ELY-keskus pyysi esittämään myös vaihtoehtotarkastelut yhdessä luontoarvojen kanssa kartalla sekä esittelemään jos käytettävissä on lisääntymis- tai levähdyspaikkoja säästäviä vaihtoehtoja. Tampereen kaupunki täydensi hakemusta 7.10. sekä vielä 16.10. Asiantuntija Jarmo Saarikivi on antanut hankkeesta lausunnon 15.10.2024. Hänen lausuntonsa mukaan Hankkeen suunnitelman mukaisen toiminnan ei voida katsoa uhkaavan lajien suotuisaa suojelutasoa alueellisesti.

HAKEMUKSEN SISÄLTÖ

Tampereella on käynnissä Tampereen raitiotien seudulliseen yleissuunnitelmapäätökseen, Tampereen Ratikan Pirkkala-Linnainmaa -hankesuunnitelmapäätökseen sekä Tampereen kaupunkistrategiaan pohjautuen raitiotiekaupungin vaiheittainen laajentaminen. Em. päätöksiin pohjautuen Tampereen Ratikan Pirkkala-Linnainmaa -allianssi suunnittelee uutta itäistä raitiotiehaaraa Kaupin kampukselta Linnainmaalle. Uuden raitiotiehaaran varrelle suunnitellaan samanaikaisesti uutta Kaupinlaakson kaupunginosaa, jonka keskellä uusi raitiotielinja kulkee. Kaupunginosan itäpuoliselle osalle ollaan laatimassa Kaupinlaakso II –asemakaavaa nro 8931 (entinen nimi Alasjärven länsipuoli), joka sijaitsee pääosin nykyisen golfkentän alueella. Asemakaavan toteuttamisen myötä golfkentän toiminta loppuu alueella.

Raitiotien rakentaminen, sen edellyttämän riittävän tiiviin ja asukasmäärää lisäävän korttelirakenteen sijoittaminen alueelle maaperästä johtuvat perustamisolosuhteet huomioiden, koko Kaupinlaaksoa palvelevan kaupunginosa- ja sadevesipuiston rakentaminen sekä näistä seuraavat vesitalouden muutokset ja välttämättömät hulevesijärjestelyt aiheuttavat yhdessä tarpeen poiketa Kaupinlaakso II –

asemakaavan alueella viitasammakon, täplälampikorennon sekä idänkirsikorennon lisääntymis- ja levähdyspaikkojen suojelusta.

Raitiotielinjaa ei voi millään tavalla sijoittaa asemakaava-alueelle ilman, että osa direktiivilajien alueista tuhoutuu. Tiivis ja kestävä yhdyskuntarakenne on sijoitettu suunnitelmassa minimoiden luontoarvojen heikentymistä. Raitiotiepysäkin läheisyyteen ei ole mahdollista muulla tavoin tai muualla raitiotielinjan varrella toteuttaa tarkoituksenmukaisena pidettävää määrää asuntorakentamista. Eri suunnitteluvaiheissa laadittuja raitiotielinjausta sekä maankäyttöä käsitteleviä vaihtoehtotarkasteluja on hakemuksen liitteenä (liite 6).

Tampereen kaupunki hakee Pirkanmaan Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta luonnonsuojelulain 83 § mukaista poikkeamista Euroopan unionin tiukkaa suojelua edellyttävien eliölajien heikentämis- ja hävittämiskiellosta (Luonnonsuojelulaki 78 §). Poikkeaminen koskee Alasjärven länsipuolella sijaitsevalla golfkentällä (Tammer-Golf) todettujen viitasammakon (*Rana arvalis*), täplälampikorennon (*Leucorrhinia pectoralis*) ja idänkirsikorennon (*Sympecma paedisca*) lisääntymis- ja levähdyspaikkoja. Poikkeamista haetaan yhteensä kuuden (6) Alasjärven länsipuolen asemakaava-alueella sijaitsevan viitasammakon, yhden (1) täplälampikorennon sekä kahden (2) idänkirsikorennon lisääntymis- ja levähdyspaikan hävittämiseksi tai heikentämiseksi. Yhden lammen lisääntymis- ja levähdyspaikka on päällekkäinen kaikkien kolmen direktiivilajien osalta. Poikkeamislupaa haetaan lainsäädännön mahdollistamaksi maksimiajaksi (10 vuotta). Tällä hakemuksella haetaan lupaa myös rauhoitetun eläimen (viitasammakko) rauhoitussäännöstä poikkeamiseen (luonnonsuojelulaki 70 §). Poikkeamista rauhoitetun eläimen rauhoitussäännöstä poikkeamiseen haetaan syystä, että hankkeen aikaisissa maansiirtotoissa on mahdollista, että sammakoita voi menehtyä.

Tammer-Golfin golfkentällä on useita viitasammakon kutualueina toimivia lampia, yksi täplälampikorennon lisääntymis- ja levähdysalueeksi tulkittu lampi sekä ja kaksi idänkirsikorennon lisääntymis- ja levähdysalueeksi tulkittua kohdetta, joista toinen on lampi ja toinen ojaleventymä. Lammet ovat alkujaan alueella sijainneen Alasjärven laskuojan reitille kaivettuja sekä monin tavoin muokattuja lampia/vesiästeitä, jotka ovat rinnastettavissa tekolammiksi. Alueen ojaverkosto on myös hyvin pitkälle ihmisen muovaamaa. Tässä hakemuksessa kohteista käytetään nimitystä lampi ja ojaleventymä.

Suunnittelussa ja edelleen hakemuksessa on noudatettu Euroopan komission julkaisemaa ohjeasiakirjaa luontodirektiivin mukaisesta yhteisön tärkeinä pitämien eläinlajien tiukasta suojelusta (C2021) (Euroopan komissio 2021). Hakemuksen ovat laatineet Tampereen kaupunki sekä AFRY Finland Oy:n ja Nomaji Maisema-arkkitehdit Oy:n asiantuntijat. Hakemuksen ja suunnitelmien tueksi on saatu sammakkoasiantuntija Jarmo Saarikiveltä lausunto (liite 5). Poikkeamislupahakemus pohjautuu vuonna 2023 ja 2024 tehtyihin maastokartoituksiin (FCG 2023, Sitowise 2023 ja 2024).

Hankkeen esittely

Kaupinlaakso II asemakaavan sekä Pirkkala-Linnainmaa -raitiotiehanke Linnainmaan raitiotiehaaran kuvaus

Tampereella on käynnissä Tampereen raitiotien seudulliseen yleissuunnitelmapäätökseen (2020), Tampereen Ratikan Pirkkala-Linnainmaa -hankesuunnitelmapäätökseen (2023) sekä Tampereen kaupunkistrategiaan pohjautuen raitiotiekaupungin vaiheittain laajentaminen. Em. päätöksiin pohjautuen Tampereen Ratikan Pirkkala-Linnainmaa -allianssi suunnittelee uutta itäistä raitiotiehaaraa Kaupin kampukselta Linnainmaalle. Raitiotien varrelle suunnitellaan samanaikaisesti

uutta, 8 000 – 9 000 asukkaan Kaupinlaakson kaupunginosaa, jonka muodostavat asemakaavojen 8618 Kaupinlaakso I (entinen nimi Medi Park IV) ja 8931 Kaupinlaakso II (entinen nimi Alasjärven länsipuoli) alueet.

Kaupinlaakso II asemakaava mahdollistaa Alasjärven länsipuolelle noin 6 200 uutta asukasta ja asemakaavan toteuttamisen myötä golfkentän toiminta loppuu alueella. Kaupinlaakso II asemakaavatyön 8931 tavoitteena on

- olemassa oleviin luontoarvoihin ja maisemallisiin lähtökohtiin huolellisesti sovitettu nauhamainen kaupunkirakenne
- viher- ja korttelirakenteen kytkeminen luontevasti erityisesti Kauppi-Niihaman metsäalueisiin ja Alasjärven rantavyöhykkeeseen sekä lähiviheralueiden hyödyntäminen hulevesien hallinnassa
- kaupunkikuvallisesti vaihteleva, mielenkiintoinen ja viihtyisä korttelirakenne
- liikenneympäristö, joka tukee joukkoliikennettä, kävelyä ja pyöräilyä
- huomioida korttelirakenteessa ekologiset ja virkistysyhteystarpeet, palveluverkon tilatarpeet, pysäköintijärjestelmä, Teiskontien liikennemelun hallinta sekä maaperän rakennettavuusolosuhteet
- edistää laadukasta puurakentamista

Poikkeamislupahakemuksen tausta

Tampereen kaupunki laatii Alasjärven länsipuolelle uuden, noin 4700–6500 asukkaan kaupunginosan asemakaavaa nro 8931. Alasjärven länsipuolen asemakaavatyön tavoitteena on:

- olemassa oleviin luontoarvoihin ja maisemallisiin lähtökohtiin huolellisesti sovitettu nauhamainen kaupunkirakenne
- viher- ja korttelirakenteen kytkeminen luontevasti erityisesti Kauppi-Niihaman metsäalueisiin sekä Alasjärven rantavyöhykkeeseen sekä viheralueiden hyödyntäminen hulevesien hallinnassa
- kaupunkikuvallisesti vaihteleva, mielenkiintoinen ja viihtyisä korttelirakenne
- liikenneympäristö, joka tukee joukkoliikennettä, kävelyä ja pyöräilyä
- huomioida korttelirakenteessa ekologiset ja virkistysyhteystarpeet, palveluverkon tilatarpeet, pysäköintijärjestelmä, Teiskontien liikennemelun hallinta sekä maaperän rakennettavuusolosuhteet
- edistää laadukasta puurakentamista

--

Asemakaava-alue on pinta-alaltaan 110 hehtaaria ja se sijaitsee noin viiden kilometrin etäisyydellä Tampereen keskustasta Teiskontien pohjoispuolella Ruotulan kohdalla, Kaupin ja Niihaman välillä. Kaava-alue rajautuu eteläpuolelta Teiskontien liikennealueeseen, itäpuolelta Alasjärveen ja länsipuolelta pääosin Toimelankatuun lukuun ottamatta alueen lounaiskulmausta, joka jatkuu hieman Toimelankadun länsipuolelle. Pohjoisessa kaava-alue rajautuu Tampereen kansallisen kaupunkipuiston suunniteltuun aluerajaukseen.

Asemakaavan 8931 aloitusvaiheen aineisto oli nähtävillä syksyllä 2022 sekä valmisteluvaiheen aineisto sisältäen katusuunnitelmaluonnokset 5.4.-26.4.2024. Asemakaavaluonnoksessa kaupunginosapuisto, asuntorakentaminen sekä keskeiset palvelut on keskitetty raitiotiekadun varteen. Asemakaava-alueen pohjoisosat on osoitettu urheilu- ja virkistysalueiksi, jotka metsäpeitteisiltä osiltaan rajautuvat esitettyyn Tampereen kansalliseen kaupunkipuiston aluerajaukseen.

Uuden Kaupinlaakson kaupunginosan keskelle on suunniteltu Teiskontien suuntaista raitiotielinjaa Pirkkala-Linnainmaan raitiotien hankesuunnitelmaan pohjautuen. Tampereen Ratikan Pirkkala-Linnainmaa -allianssi on aloittanut lokakuussa 2023 raitiotiekatujen katusuunnitelmien laatimisen.

Tampereen Ratikan Pirkkala-Linnainmaa -allianssin kehitysvaiheen aikana laaditaan katusuunnitelmat, jotka on tarkoitus pääsääntöisesti hyväksyttävä kehitysvaiheen aikana.

Kaupinlaakso II asemakaava-alueella aikataulu poikkeaa tästä, koska siellä katusuunnitelmat kytkeytyvät asemakaavaprosessiin. Tavoitteena on saada asemakaavaehdotus yhdyskuntalautakuntaan hyväksyttäväksi ja nähtäville yhdessä katusuunnitelmaehdotusten kanssa vuodenvaihteessa 2024-2025. Katusuunnitelmat hyväksytään ehdollisena ja ne saavat lainvoiman samalla kun asemakaava tulee lainvoimaiseksi. Lainvoimaisen asemakaavan ja katusuunnitelman lisäksi rakentaminen edellyttää, että Tampereen kaupunginvaltuusto sekä Pirkkalan kunnanvaltuusto päättävät allianssihankkeen toteutusvaiheeseen siirtymisestä 21.10.2024.

Raitiotien rakentaminen voidaan aloittaa Kaupinlaakso II asemakaava-alueella aikaisintaan kesällä 2028. Raitiotien rakentaminen katualueelle ei vaadi erillistä rakennuslupaa. Raitiotien kehitysvaiheen loppupuolella aloitetaan rakennussuunnitelmien laatiminen. Rakennussuunnitelmia ei tarvitse enää asettaa nähtäville tai hyväksyttäväksi lautakunnassa. Ensimmäisessä vaiheessa keskitytään katuosuuksiin, joiden rakentaminen alkaa heti valtuustojen myönteisten päätösten jälkeen marraskuussa 2024.

Lajien esiintyminen alueella

Viitasammakko

Kaupinlaakso II asemakaava-alue tai sen osia on sisältynyt useisiin, vuosina 2011–2024 tehtyihin luontoselvityksiin, joissa on selvitetty myös viitasammakon esiintymistä.

Selvityksissä ei ole tehty viitasammakkohavaintoja asemakaavan nro 8931 alueelta (golfkentän lammot) ennen vuotta 2023 (FCG 2023). Sen sijaan viitasammakkoa on tehdyissä kartoituksissa havaittu Alasjärven Huhtainniemen lahdelta, Alasjärven pohjoispuolisilta alueilta sekä MediPark IV:n asemakaava-alueelta sekä kauempaa Niihamajärven ranta-alueilta. Golfkentän lammia on kartoitettu vuonna 2019, jolloin viitasammakkoa ei lammista havaittu ollenkaan (FCG 2019). Osaa golfkentän lammista on kartoitettu myös vuonna 2011, jolloin sammakoista ei tehty havaintoja (Pirkanmaan lintutieteellinen yhdistys 2011).

Toukokuun 2023 maastokartoituksessa (FCG 2023) Tammer-Golfin golfkentällä kuudella lammella havaittiin soidinäänteleviä viitasammakoita. Yhteensä selvitysalueella oli ainakin noin 35 soidinääntelevän koiraan populaatio. Lisäksi entuudestaan mahdolliseksi viitasammakon elinympäristöksi arvioidulla Alasjärven lounaisrannan luhta-alueella havaittiin vuonna 2023 ainakin viisi koirasta. Kaikilla golfkentän lammikoilla ei kuitenkaan havaittu soidinäänteleviä yksilöitä, eikä niissä ollut myöskään kutua, vaikka osa niistä todettiin ominaispiirteiltään sammakoille sopivaksi. Teiskontien läheisyyden ja siitä aiheutuvan metelin arvioitiin vaikuttavan negatiivisesti sammakoiden kutupaikkojen valintaan.

Toukokuun 2024 maastokartoituksessa Tammer-Golfin golfkentällä 20 lammelta tai ojaleventymältä havaittiin soidinäänteleviä viitasammakoita. Yhteensä selvitysalueella oli ainakin noin 158 soidinääntelevän koiraan populaatio. Vuosi 2024 vaikutti olevan viitasammakolle suotuista, koska lajista tehtiin huomattava määrä havaintoja ei yksistään Tampereella, vaan muuallakin Suomessa. Toisaalta kevään kylmä sää ja toukokuun nopeasti alkaneet helteet saivat viitasammakot ääneen nopeasti ja laajalla alueella. Selvitysalueen aiemmin tunnetuilta lajin esiintymispaikoilta havaittiin viitasammakkoja myös vuonna 2024 lukuun ottamatta yhtä kohdetta. Lisäksi uusia havaintoja tehtiin selvitysalueen pohjoisemmilta osilta sekä kaakkoisosasta, joista ei aiemmin ole tehty havaintoja. Havaitut yksilömäärät olivat aiempia kartoituksia suuremmat. Uudet kohteet ovat vaihtelevia luonteeltaan. Uusista havainnoista kolme on tyypiltään lammia. Muut uudet kohteet ovat oja tai niiden leventymiä.

Moni lammista todettiin sekä vuoden 2023 että 2019 selvityksessä reheviksi tai muuten likaantuneeksi/leväytyneeksi vedenlaadultaan. Lammet ovat alkuperältään ihmisen rakentamia ja niihin on kohdistunut monenlaisia muokkaustoimenpiteitä, mutta vielä 1980-luvulla niiden paikalla sijaitsi Alasjärven laskuoja, joka yhtyi Myllypellonjoan kautta Ritaojaan (vanhatkartat.fi 2024).

Moni lammista on selvityksissä todettu reheviksi tai muuten likaantuneeksi/leväytyneeksi vedenlaadultaan. Lammet ovat alkuperältään ihmisen rakentamia ja niihin on kohdistunut monenlaisia muokkaustoimenpiteitä, mutta vielä 1980-luvulla niiden paikalla sijaitsi Alasjärven laskuoja, joka yhtyi Myllypellonjoan kautta Ritaojaan (vanhatkartat.fi 2024).

Sammakoiden vuosittaisessa esiintymisessä on havaittavissa suurtakin vaihtelua, yksilömäärät ovat vaihdelleet kohteittain muutamasta yksilöstä jopa satoihin. Laji hyödyntää Kauppi-Niihaman alueella lisääntymisalueinaan vaihtelevasti erilaisia habitaatteja: niin Alasjärven ranta-alueita, Tammer-Golfin rakennettuja ja muokattuja lampia kuin Kaupinlaakso I alueen matalaa osmankäämivaltaista kosteikkoa ja muita kosteita kohteita.

Täplälampikorento

Täplälampikorenon sekä muiden direktiivilajikorentojen esiintymistä on selvitetty vuonna 2023 asemakaava-alueilla 8931 ja 8933 (Sitowise 2023), ja vuonna 2024 asemakaava-alueella 8931 (Sitowise 2024).

Vuonna 2023 golfkentän yhdessä lammessa havaittiin 2 kappaletta täplälampikorentoa ja vuonna 2024 samassa lammessa 3 kappaletta. Lampi sijaitsee kentän kaakkoisreunassa ja sen todettiin olevan kirkasvetinen, mutta humuspitoinen, vesikasvillisuudeltaan rehevä lampi. Ko. lammessa täplälampikorentoa (2 kpl) havaittiin myös vuonna 2022 muiden selvitysten yhteydessä (Sitowise 2022). Lampi on todettu selkeästi täplälampikorentojen reviiriksi sekä soveltuvan myös lajin lisääntymispaikaksi. Lammessa mahdollisesti elävän toukkapopulaation arvioidaan olevan todennäköisesti suuremman, kuin selvityksessä havaittu yksilömäärä (2 kpl vuonna 2023) (Sitowise 2023). Muilta golfkentän lammita täplälampikorentoa ei ole havaittu. Täplälampikorentoa ei ole havaittu myöskään Alasjärven rannoilla (Sitowise 2023, Faunatica 2019), mutta Alasjärven rannat on arvioitu lajille soveliaaksi elinympäristöksi: erityisesti järven koillisnurkan lahdenpohjukka, Huhtainniemen lahtialue sekä järven läntinen pohjukka (Faunatica 2019).

Idänkirsikorento

Asemakaava-alueen ensimmäiset idänkirsikorentohavainnot tehtiin keväällä 2024 viitasammakkoselvityksen yhteydessä. Lajia ei ole havaittu alueelta aiemmin. Lajista tehtiin yksittäishavainnot yhteensä kolmelta kohteelta. Läntisin havainto tehtiin ojan leventymästä Golfkentän alueelta. Toinen havainto tehtiin samalta lammita, jossa esiintyy myös täplälampikorento. Kolmas idänkirsikorentohavainto tehtiin pitkulaisesta, painanteeseen syntyneestä sulavesilammikosta edellä mainitun lammen koillispuolelta. Näistä havainnoista kaksi ensiksi mainittua on tulkittu mahdollisiksi lisääntymis- ja levähdyspaikoiksi. Sulavesilammikosta tehty yksittäishavainto on tulkittu satunnaishavainnoksi.

Rakentamisen vaikutukset

Merkittävä osa asemakaava-alueen lisääntymis- ja levähtämisaikoina säilyy koskemattomana, eikä niihin kohdistu myöskään heikentäviä toimenpiteitä rakentamisen aikana. Kokonaan koskemattomina asemakaava-alueella säilyy 13 lisääntymis- ja levähdyspaikkaa (kolme lampea, yhdeksän

ojaleventymää ja Alasjärven rannan lisääntymis- ja levähdyspaikka), yhteensä yli 60 % alkuperäisten lisääntymis- ja levähdyspaikkojen pinta-alasta.

Poikkeamislupaa haetaan kuuden viitasammakko-, yhden täplälampikorento- ja kahden idänkirsikorenon lisääntymis- ja levähdyspaikan heikentämiseksi ja hävittämiseksi. Yksi esiintymispaikka on kaikkien kolmen direktiivilajin osalta päällekkäinen. Lammet/ojaleventymät heikentyvät ja häviävät raitiotien ja sen edellyttämän tiiviin kaupunkirakentamisen, niiden yhdessä aiheuttamien vesitalouden muutosten sekä välttämättömien hulevesijärjestelyiden vuoksi. Tällä hakemuksella haetaan lupaa myös rauhoitetun eläimen (viitasammakko) rauhoitussäännöstä poikkeamiseen (luonnonsuojelulaki 70 §).

Kaupinlaakso II asemakaava-alueella tunnistettiin vuoden 2023 kartoituksessa yhteensä seitsemän viitasammakon lisääntymis- ja levähdyspaikkaa ja yksi täplälampikorenon lisääntymis- ja levähdyspaikka. Vuonna 2024 viitasammakon mahdollisia lisääntymis- ja levähdyspaikkoja tunnistettiin 20, yksi täplälampikorenon lisääntymis- ja levähdyspaikka sekä kaksi idänkirsikorenon lisääntymis- ja levähdyspaikkaa. Vuonna 2023 viitasammakkoa tavattiin suunnittelualueella yhteensä kuudessa lammessa ja yhdessä rajatussa lisääntymispaikassa Alasjärven rannassa. Vuonna 2024 viitasammakkoa tavattiin yhdeksässä lammessa, 11 ojaleventymässä sekä Alasjärven lounaisrannalla. Vuosina 2023 ja 2024 täplälampikorenon lisääntymispaikka tunnistettiin yhdessä lammessa. Vuonna 2024 alueelta havaittiin idänkirsikorento kolmelta eri havaintopaikalta. Näistä kaksi paikkaa on tulkittu mahdollisiksi lisääntymis- ja levähdyspaikoiksi ja yksi satunnaishavainnoksi.

Sammakkoasiantuntija Jarmo Saarikiven suosituksesta jokainen lampi on käsitelty yhtenä lisääntymis- ja levähdyspaikkana, vaikka vuoden 2023 inventoinnissa (FCG 2023, liite 1a) soidintavat viitasammakot ovat kahdessa lammessa (numerot 4 ja 7) merkitty kahdeksi erilliseksi reviiriksi (ks. myös liite 4). Lampien rajauksiin on otettu mukaan vesipinta sekä rantakasvillisuus.

Hankkeen vaikutuksia

Raitiotiekadun rakentaminen alkaa aikaisintaan vuonna 2028. Raitiotiekadun rakentaminen edellyttää asemakaava-alueella laajoja pohjanvahvistuksia: länsipäässä suoritetaan massanvaihtoa, rakennetaan paalulaattaa sekä käytetään suuria esikuormituspenkereitä; itäpäässä suoritetaan massanvaihtoja ja käytetään esikuormituspenkereitä. Lisäksi nykyistä golfkentän range-alueetta lukuun ottamatta raitiotiekatualueen korkeustasoa nostetaan täytöillä 2...3 m nykyistä ylemmäs. Massanvaihdossa vaihdettavat massat ovat pääosin turvetta. Täyttömäärät raitiotiekadun alueella ovat yhteensä noin 100 000 m³.

Asemakaava-alue on hyvin alavaa. ELY-keskus on 21.4.2023 antanut lausunnon Alasjärven alimmasta suositeltavasta rakentamiskorkeudesta, jota alempana kaikki lammet sijaitsevat. Pääosin lammet sijaitsevat jopa Alasjärven normaalin vedenkorkeustason alapuolella. Alueen tulvariskin hallitsemiseksi rakentamisalueita joudutaan laajalti täyttämään nykyistä ylemmäs ja myös ratikkakadun korkeusasema tulee sijaitsemaan pääosin useamman metrin nykyistä maanpinnan tasoa ylempänä. Ratikkakadulla ja sen varressa sijaitsevien kortteleiden alueella maanpinta nousee pääosin noin 1,5 - 3,5 metriä nykyisestä maanpinnasta, joten yksittäisten rakennuspaikkojen poistaminen lampien kohdalta ei turvaisi elinympäristöä. Lammet jäisivät syvälle täyttöjen ympäröimään syvennykseen, eivätkä enää toimisi elinympäristönä.

Raitiotiekadun rakentaminen aiheuttaa lampien nro 1 ja 2 sekä ojaleventymän nro A12 häviämisen, sillä ne sijaitsevat suoraan kadun pohjarakentamistoimenpiteiden alueella. Lampiin nro 3, 4 ja 7 sekä ojaleventymään nro A21 raitiotiekadun rakentaminen vaikuttaa välittömästi, mutta epäsuorasti, koska todennäköisesti hulevesien laatu ja rakentamistöiden vaikutukset heikentävät lampien olosuhteita.

Lampien ja niiden lähiympäristöjen elinympäristöihin kohdistuu väistämättä myös monenlaista työnaikaista häiriötä (melu, värinä, pöly), joka osaltaan heikentää elinympäristön laatua ja pahimmassa tapauksessa voi myös hävittää elinympäristön, siten etteivät sammakot viihdy enää lammessa tai sen ympäristössä.

Hulevesiä käsitellään raitiotiekadun rakentamisalueella ennen niiden kulkeutumista lampiin, mutta huolellisia työmaanaikaisia hulevesien käsittelymenetelmiä hyödyntäenkin on todennäköistä, että rakentamisen vaikutukset näkyvät työmaan alapuolissa lammissa/ojaleventymissä nro 3, 4, 7 ja A21. Näillä lammilla on lisäksi keskeinen rooli varmistamassa työmaan aikaista hulevesien hallintaa, millä turvataan alapuolisten vesistöjen (Myllypellonoja, Vuohenoja, lidesjärvi) tilaa. Rakentamisen aikaiset hulevedet käsitellään ensisijaisesti työmaan alueella, mutta hulevesien virtausreitillä alapuoliset lammet ovat varmistamassa käsittelyn tehokkuutta. Erityisesti lampea nro 7 voidaan pitää tärkeimpänä alueen työnaikaisista hulevesien hallintarakenteista raitiotierakentamisen aikana, koska kaikki alueen hulevedet kulkevat sen kautta ennen päätymistään alapuoliseen Myllypellonojaan.

Raitiotiekadun rakentamisesta aiheutuvat suuret täytöt aiheuttavat väistämättä merkittävää samentumaa ja ravinnekuormaa. Lisäksi happaman turpeen massanvaihto voi laskea lampien pH:ta, joka heikentää lisääntymis- ja levähdyspaikkojen laatua. Lopullisesti lampien 3, 4 ja 7 sekä ojaleventymän A21 häviäminen tapahtuu vasta raitiotiekadun varrelle toteutettavien tiiviiden asuinkortteleiden ja koulutontin rakentamisen seurauksena. Hävitettävien lampien läheisyyteen sijoittuu kuitenkin suunnitelman (liite 4) mukaisesti uusia elinympäristölampia.

Lieventävät ja korvaavat toimenpiteet

Yleistä

Direktiivilajeille aiheutuvaa haittaa voidaan hankkeissa välttää tai haittaa voidaan lieventää. Mikäli välttämisen- ja lievennystoimilla ei voida varmistaa viitasammakon, täplälampikorenon ja idänkirsikorenon lisääntymis- tai levähdyspaikkojen säilymistä heikentymättömänä, on lajeille mahdollista luoda uusia elinympäristöjä ja lisääntymispaikkoja myös korvaavilla toimilla ja kompensatiotoimilla.

Viitasammakon osalta korvaavien kutulammikoiden kaivaminen on hyvä keino taata tai jopa edistää alueen sammakopopulaation suojelutasoa ja tarvittaessa mahdollistaa muu toiminta lisääntymis- ja levähdyspaikan alueella tai lähellä sitä. Kompensaatioksi voidaan viitasammakon tapauksessa lukea lisäksi lajin elinympäristön laadun parantaminen, esimerkiksi kalojen poisto lammikoista sekä umpeen kasvavien vesistöjen hoitotoimet: ruoppaus, niitto, kasvillisuuden harventaminen (Nieminen & Ahola 2017). Tässä hakemuksessa esitetyt korvaavat elinympäristölammet huomioivat viitasammakon ja korentojen elinympäristövaatimukset paremmin kuin olemassa olevat, golfkentän vesiesteiksi rakennetut lammet (liite 3). Esimerkiksi nykyisten lampien rannat ovat viitasammakolle melko jyrkät ja niiden reunaosista puuttuu lajin viihtymistä ja talvehtimista tukeva kasvillisuus ja muu maanpeite. Myös vedenlaatu on paikoitellen heikko (FCG 2023, liite 1a). Korvaavien lampien suunnittelussa on huomioitu myös korentojen elinympäristövaatimukset mm. sopivalla ranta- ja uposkasvillisuudella.

Vaikka sammakkoeläimet ovat paikkauskollisia, on niiden havaittu asuttavan uusia lammikoita nykyisten lisääntymislampien läheltä. Korvaavien toimien onnistuminen on sitä varmempaa, mitä lähempänä olemassa olevaa lisääntymis- ja levähdyspaikkaa ne toteutetaan. Jotta uudet lammikot ovat viitasammakoiden saavutettavissa, tulee niiden sijaita alle kilometrin etäisyydellä olemassa olevasta lisääntymispaikasta. Viitasammakkoyksilöiden tai munien siirtämistä ei yleensä suositella (Nieminen & Ahola 2017).

Uusien lammikoiden luonnollisen kolonisaation on havaittu tapahtuvan vähitellen ja kestävän joitakin vuosia. Uusia lammikoita asuttavat usein nuoret, ensimmäistä kertaa lisääntyvät yksilöt. Vakiintuneilla lisääntymispaikoilla nuorten yksilöiden lisääntymismenestys ryhmäsoitimella on kokeneempia ja kookkaampia yksilöitä heikompi. Viimeaikaisten seurantojen perusteella uusien lammikoiden kolonisaatiossa tavallinen sammakko on viitasammakkoa nopeampi ja lisääntyviä ruskosammakoita on paikalla heti lammikon perustamista seuraavana keväänä. Uusissa lammikoissa lisääntyvien yksilöiden määrä on aluksi vähäinen, mutta kasvaa vuosittain. Viitasammakon kolonisaationopeus saattaa riippua myös lammikon kasvillisuuden kehityksestä; viitasammakon kutupaikalla tulee olla sammalta tai muuta vesikasvillisuutta, jonka varaan viitasammakon heikommin kelluva kutu jää. Uudet lammikot saattavat olla suotuisia lisääntymisympäristöjä myös siksi, että niissä on yleensä vähemmän nuijapäitä saalistavia kaloja ja vesihyönteisiä (Nieminen & Ahola 2017).

Täplälampikorenon ja idänkirsikorenon osalta haittavaikutuksia ja uhkatekijöitä voidaan lieventää ehkäisemällä ylirehevoitymistä ja hallitsemalla valumavesiä ja ravinteiden määrää vesistöissä, rakentamalla tai jättämällä suojavyöhykkeitä peltöjen, laidunmaan ja vesistöjen välille, sekä avaamalla keinotekoisesti umpeen kasvavia kohteita. Umpeenkasvaneiden kohteiden avaaminen on toimivaksi havaittu ratkaisu, mutta usein lyhytkestoinen. Elinalueiden menetyistä puolestaan voidaan kompensoida rakentamalla elinympäristöksi soveltuvia pieniä lampia tai allikoita, joskin tällaisia alueita olisi hyvä olla useampia, jotta kompensoinnin hyödyt ovat merkittäviä, koska yksittäisessä lammessa yksilömäärä on vähäinen. Aikuisten täplälampikorentojen on havaittu liikkuvan pienemmällä alueella kuin nuorten yksilöiden, jotka liikkuvat kauemmas uusille alueille ja voivat siten mahdollisesti asuttaa uusia sopivia elinpaikkoja myös luontaisesti, jos niitä on tarjolla (Nieminen & Ahola 2017). Idänkirsikorenon loppukesällä ja syksyllä kuoriutuvat aikuiset hakeutuvat etäämmäs rantavyöhykkeestä. Ne viettävät lepoajan (diapaussi) paikallaan kuivassa ruovikossa, varvikossa tai muissa suojaisissa maastonkohdissa. Talvehtimispaikat voivat olla joskus kaukanakin vesien varsilta, esimerkiksi yli kilometrin päässä lähimmästä lisääntymispaikasta. (laji.fi 2024c)

Strategia elinympäristöjen turvaamiseksi asemakaava-alueella

Vuoden 2023 ja 2024 viitasammakko- ja korentoselvityksen tulokset on huomioitu suunnittelun pohjatietona heti niiden valmistuttua. Asemakaavassa suuri osa nykyisistä direktiivilajien lisääntymis- ja levähdyspaikoista suojellaan. Lisäksi asemakaava mahdollistaa, että pääosin sadevesipuiston alueella parannetaan nykyisiä direktiivilajien elinympäristöjä ja toteutetaan vaihteittain uutta soveltuvaa elinympäristöä.

Sadevesipuistosta on laadittu asemakaavan pohjaksi alustava viitesuunnitelma, jossa avouomista, lammikkoista ja tulvaniityistä muodostuva mosaiikki mahdollistaa toteutuessaan direktiivilajeille korvaavia elinympäristöjä rakentamisen myötä häviävälle lisääntymis- ja levähdyspaikoille. Viitesuunnitelma tullaan päivittämään ja sen keskeinen sisältö tullaan siirtämään asemakaavamerkinnöiksi ja määräyksiksi. Sadevesipuiston viitesuunnitelma on osa asemakaavan liitteaineistoa.

Poikkeamislupahakemuksen liitteessä 4 esitetään Kaupinlaakso II asemakaava-alueelle korvaavien elinympäristöjen suunnitelma (Strategia elinympäristöjen turvaamiseksi). Liitteessä 3 kuvataan sadevesipuistoa ja sen tarkempia teknisiä ja ekologisia ominaisuuksia (Alustava sadevesipuiston viitesuunnitelma-aineisto).

Uusi elinympäristökokonaisuus

Asemakaavassa osoitettu sadevesipuisto muodostaa ekologisen yhteyden idästä Alasjärveltä ja "patokadulta" (Viheriönkatu) aina länteen Kaupinlaakson bulevardille asti (liite 3). Sadevesipuiston

viitesuunnitelmassa on esitetty uusien soveltuvien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen ohjeelliset sijainnit.

Lieventämistoimina uusia soveltuvia lisääntymis- ja levähdyspaikkoja toteutetaan vaiheittain. Uusia soveltuvia lisääntymis- ja levähdyspaikkoja rakennetaan vähintään 1,5 kertaa enemmän kuin niitä hävitetään. Suunnittelun tavoitteena pidetään kuitenkin kerrointa 2,0.

Korvaavien elinympäristölampien ominaisuuksissa on huomioitu erityisesti viitasammakon ja täplälampikorennon elinympäristöjen vaatimukset. Idänkirsikorennon elinympäristövaatimuksista Suomessa ei ole vielä tarvittavaa tietoa, mutta oletus on, että täplälampikorennolle suunnitellut elinympäristöt soveltuvat myös idänkirsikorennolle. Korvaavien elinympäristöjen alustavassa suunnitelmassa uomaston ja lampien muodostamaan sadevesipuistoon on suunniteltu kosteikko- ja niittykasvillisuutta.

Sammakkoasiantuntija Jarmo Saarikiven suosituksesta osa korvaavista lammista on merkitty ns. taskulammiksi (ks. tarkemmin periaatekuva liitteessä 3). Nämä lammet ovat kokonaan irti suunnitellusta uomastosta. Koko suunniteltu lampien ja vesiuoman yhdistelmä on kokonaan erillinen Alasjärvestä, eikä siihen nykyisen suunnitelman mukaan pääse lainkaan kaloja. Erityisen suojassa kaloilta ovat em. taskulammet ja ensimmäisinä jo kesällä 2024 rakennetut nk. kolme turvalampea (kuva 8-1). Turvalampien yhteenlaskettu pinta-ala on noin 1327 m².

Korvaavina toimenpiteinä myöhemmin rakennettavat lammet ja niiden välitön lähiympäristö suunnitellaan paremmin viitasammakon ja korentolajien elinympäristövaatimukset huomioiviksi. Erityisesti veden laatu ja lampien reunat vastaavat rakennettavissa lammissa paremmin viitasammakon ja täplä- sekä idänkirsikorennon elinympäristövaatimuksia, ja lampien välinen kosteikko- ja niittykasvillisuus tukee direktiivilajeja paremmin kuin lyhyenä pidettävä golf-nurmi. Suunnittelussa on huomioitu myös viitasammakoiden tarpeet talvehtimisen ja täplälampikorentojen aikuisten yksilöiden tarpeet lepopaikkojen ja saalistusalueiden suhteen. Korvaavien lampien kasvillisuus istutetaan ja mahdollisuuksien mukaan siirretään olemassa olevista lammista lampien rakentamisen yhteydessä.

Suojaetäisyyksistä lisääntymis- tai levähdyspaikan lähelle ei ole muodostunut Suomessa selkeää käytäntöä (Nieminen & Ahola (toim.) 2017). Koska lisääntymis- ja levähdyspaikat käsittävät kuitenkin myös talvehtimisalueet sekä suojapaikat maalla kasvillisuuden suojassa, on kutualueiden lähiympäristöön suositeltavaa jättää riittävä suojavyöhyke, jolle ei osoiteta rakentamista tai muita maankäytön muutoksia. Sadevesipuistosuunnitelmassa rakennettavien lampien ympärille muodostuu elinympäristöjen mosaiikki, joka ympäröi lampien ja uoman muodostamaa kokonaisuutta koko puistoalueen matkalla, eikä rakentamista kohdisteta lampiin kiinni.

Vaiheistus

Tavoitteena on rakentaa korvaavat elinympäristöt pääsääntöisesti hyvissä ajoin ennen lampien hävittämistä. Osa lammista saadaan säästymään (osin heikennettynä) mahdollisimman pitkään ennen niiden hävittämistä, jolloin viitasammakolle jää enemmän aikaa siirtyä korvaaviin elinympäristöihin. Lisäksi korvaavat toimenpiteet tullaan suunnittelemaan siten, lammet rakennetaan niin aikaisin kuin se muun toiminnan (mm. golfkentän käytön ja esirakentamisen) suhteen on mahdollista. Lampien tarkkaa rakentamisajankohtaa on vaikea esittää, sillä hanke toteutuu yksi osa-alue kerrallaan (ks. Liite 4).

Lampien tilaa mahdollisesti heikentäviä hulevesiä ohjataan lampiin esikäsittelyn kautta, ja vasta selvästi lisääntymisajan ja kutuvaiheen jälkeen. Häviäviksi suunniteltujen viitasammakkolampien

täyttö pyritään ajoittamaan elo-syyskuulle, jolloin lammessa ei ole enää vettä tarvitsevia viitasammakon poikasia, eikä lammen rannassa ole vielä talvehtivia sammakoita. Golfkentän alueella on mahdollista, että raitiotien rakentaminen päästään aloittamaan vasta tammikuussa 2030. Tästä voi seurata, että lammet nro 1, 2 ja ojaleventymä A12 joudutaan täyttämään talvella. Tällöin on mahdollista, että vedessä talvehtivia sammakoita saattaa menehtyä. Viitasammakot talvehtivat nykytiedon mukaan kuitenkin pääasiassa maalla, mutta lammen täyttämisen yhteydessä tapahtuvat maansiirtotyöt voivat haitata myös maaympäristössä talvehtivia yksilöitä.

Ekologinen yhteys ja kulkureitit

Tampereen kantakaupungin ehdotusvaiheessa olevassa vaiheyleiskaavassa 2021–2025 on osoitettu ohjeellinen ekologinen yhteys Kaupinlaakso I asemakaava-alueen ja Alasjärven välille. Vuoden 2023 ja 2024 viitasammakkoselvityksissä on osoitettu mahdollinen kulkuyhteys Kaupinlaakso I ja II asemakaava-alueiden elinympäristöjen välille, joka noudattaa vaiheyleiskaavan ohjeellista yhteyttä. Täplälampikorennonle tai idänkirsikorennonle ei ole inventoinnissa tunnistettu vastaavaa kulkuyhteyttä. Tämänhetkinen kulkuyhteys Alasjärveltä länteen on erityisesti viitasammakolle haastava, sillä nykyisellä golfkentällä on paljon intensiivisesti hoidettua nurmikenttää. Säännöllisesti, jopa päivittäin leikattava nurmialue ei tarjoa viitasammakoille sen tarvitsemaa suojaa, ja suuret koneet ovat konkreettinen vaaratekijä viitasammakolle ja muille pieneläimille. Ajettu nurmialue ei tarjoa täplälampikorennonle tai idänkirsikorennonle sen tarvitsemaa niittyaluetta ruokailuun. Tässä luvussa esiteltävä sadevesipuiston viitesuunnitelma (liite 3) on sijoitettu ohjeellisen ekologisen yhteyden osoittamaan paikkaan.

Idässä pohjois-eteläsuuntainen ”patokatu” (Viheriönkatu) ja lännessä Golfkatu sekä Kaupinlaakson bulevardi katkaisevat ekologisen yhteyden, mutta tämä on ratkaistu osoittamalla asemakaavassa katualueille katuja alittavia pieneläintunneleita (liite 3). Tunneleiden sijoittamisessa ja tunneleiden suuaukkojen suojaamisessa kasvillisuuden avulla on huomioitu Jarmo Saarikiven lausunto (Liite 5). Suunnitelman mukaisena toteutuessaan sadevesipuisto vahvistaa Alasjärven ja Kaupinlaakso I alueiden viitasammakkopopulaatioiden välistä mahdollista kulkuyhteyttä / ekologista yhteyttä. Liitteessä 5 on sammakkoasiantuntija Jarmo Saarikiven lausunto korvaavina toimenpiteinä toteutettavien uuselinympäristöjen suunnitelman soveltuvuudesta viitasammakolle ja korennoille.

Poikkeusluvan perusteet

Muuta tyydyttävää ratkaisua ei ole

Peruste edellyttää, ettei hankkeella ole vaihtoehtoisia toteutustapoja.

Kestävä yhdyskuntarakenne

Raitiotielinja mahdollistaa merkittävältä osin kestävän, eheän ja edullisen yhdyskuntarakenteen Tampereen seudulla valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden ja MAL-sopimuksen tavoitteiden mukaisesti. Näiden tavoitteiden mukaisesti on tärkeää sijoittaa tarkoituksenmukainen määrä uutta asuinrakentamista jalankulkuetäisyydelle raitiotiepysäkeistä. Pirkanmaan maakuntakaava 2040 ja Tampereen kantakaupungin yleiskaava suuntaavat kaupungin kasvua nykyisen yhdyskuntarakenteen sisään, aluekeskuksiin, joukkoliikenteen laatuikätyville ja etelän suuntaiselle ratavyöhykkeelle.

Maakuntakaava

Maakuntakaavassa 2040 suunnittelualue on osoitettu taajamatoimintojen alueeksi (Ae, ehdollinen). Lisäksi suunnittelualue on osoitettu tiiviiksi joukkoliikennevyöhykkeeksi (Kaleva – Kangasala) sekä

suunnittelualueen länsiosa sijoittuu kaupunkiseudun keskusakselin kehittämisvyöhykkeelle (kk1), jonka suunnittelumääräyksissä todetaan, että aluekokonaisuutta kehitetään hyvin saavutettavana ja monipuolisena yritystoiminnan, asumisen sekä kaupallisten ja julkisten palvelujen alueena. Suunnittelumääräyksissä todetaan edelleen, että maankäytön suunnittelussa tulee tavoitella tiivistä ja sekoittunutta yhdyskuntarakennetta sekä edistää toimintojen saavutettavuutta kävelen, pyöräillen ja joukkoliikenteellä. Suunnittelualueen pohjoispuolinen alue on osoitettu virkistysalueeksi (V, KauppiNiihama), länsireunalle on osoitettu pohjoiseteläsuuntainen ulkoilureitti (ur) sekä Alasjärven luoteiskulmaan suojelualue - merkintä.

Yleiskaava

Tampere varautuu noin 3000 asukkaan vuosittaiseen kasvuun maankäytössä ja asuntotuotannossa. Viime vuonna Tampereelle muutti noin 7000 uutta asukasta. Kasvua ohjataan raitiotien vaikutusalueelle, aluekeskuksiin ja monipuoliseen asuntotuotantoon. Kaupungilla on oltava asemakaavoitettuna vähintään 5 vuoden asuntotarve.

Alasjärven länsipuolen yleiskaavatilanne muodostuu lainvoimaisesta Kantakaupungin yleiskaavasta 2040 ja valtuuston hyväksymästä Kantakaupungin vaiheyleiskaavasta – valtuustokausi 2017–2021. Suunnittelualue sisältyy kaupunkistrategian kasvun ja elinvoiman vyöhykkeeseen sekä asumisen alueeseen. Tampereen kaupungin strategian mukaisesti kaupungin kestävästä kasvusta vahvistetaan kaavoittamalla 80 % asuinkerrosalasta joukkoliikennevyöhykkeille ja aluekeskuksiin samoin kuin edistämällä työpaikkojen sijoittumista samoille vyöhykkeille.

Suunnittelualueen länsiosa on osoitettu palvelujen ja työpaikkojen sekoittuneeksi alueeksi, pohjoisosa kuuluu keskuspuistoverkoston alueeseen sekä ohjeellisen keskuspuistoverkoston kehittämistarvealueeseen (vkk). Lisäksi suunnittelualue on osoitettu kokonaissuunnitelman tarvealueeksi. Suunnittelualueelle on osoitettu raitiotie, Teiskontie on osoitettu valtakunnalliseksi pääväyläksi ja Teiskontien pohjoispuolelle on osoitettu pyöräliikenteen alueellinen pääreitistö sekä eteläpuolelle pyöräliikenteen seudullinen pääreitistö. Ohjeellinen virkistysyhteys on osoitettu lännessä Toimelantielle ja idässä Soukonvuorentielle. Lisäksi suunnittelualueelle on osoitettu ohjeellisesti uusi kaupunginosapuisto.

Tampereen raitiotien seudullinen yleissuunnitelma

Tampereen raitiotien seudullisen yleissuunnitelman mukaan Taysin ratahaaraa jatketaan nykyiseltä päätepysäkiltä Koilliskeskukseen Kaupinlaakso II asemakaava-alueen kautta ja myöhemmin Koilliskeskuksesta Kangasalle Lamminrahkaan sekä mahdollisesti Lentolaan. Tampereen raitiotien seudullisessa yleissuunnitelmassa (2020) golfkentän kohdalla on tarkasteltu kahta erilaista raitiotien linjausvaihtoehtoa. Toisessa raitiotie on linjattu Teiskontien varteen ja toisessa pohjoisemmaksi, Kaupinlaakso II asemakaava-alueen korttelirakenteen sisään. Viimeksi mainittu vaihtoehto valittiin jatkosuunnittelun pohjaksi Tampereen ja Pirkkalan valtuustojen hyväksymässä Pirkkala-Linnainmaa - raitiotien hankesuunnitelmassa (2023).

Alasjärven länsipuolen asemakaava-alueen vaihtoehdot ja päätöksenteko

Alasjärven länsipuolen asemakaavatyötä edeltävässä yleissuunnitelmavaiheessa on tehty päätöksentekoa varten seitsemän erilaista maankäyttöratkaisua:

- Ve 0: Alueelle ei tulisi muutoksia.
 - Ve 0+: Raitiotie toteutettaisiin Teiskontien varteen ja Medi-Parkin alue kaavoitettaisiin osittain.
- Alasjärven länsipuolelle ei toteutettaisi asuinalueita, vaan alue jäisi golfiin ja frisbeegolfiin käyttöön. 32 (44)

- Ve 1a: Raitiotie kulkisi osittain Teiskontien varrella ja Medi-Parkin sekä Alasjärven länsipuolen alueille kaavoitettaisiin uutta asumista ja työpaikkoja. Golftoiminnot siirrettäisiin toiseen sijaintiin.
- Ve 1b, 2, 3 ja 4: Raitiotie toteutettaisiin kaupunginvaltuuston 19.10.2020 päättämän ratavarauksen mukaisesti kulkemaan asuinalueiden keskellä, Tenniskadulla. Asumista osoitettaisiin Tenniskadun varteen sekä Medi-Parkissa että Alasjärven länsipuoleisella alueella. Vaihtoehdossa 1b golfkenttä siirtyisi toiseen sijaintiin, mutta frisbeegolf jäisi alueelle. Vaihtoehdossa 2 frisbeegolf siirtyisi toiseen sijaintiin ja golf ottaisi käyttöön frisbeegolfilta vapautuneen alueen. Vaihtoehdossa 3 sekä frisbeegolf että golf jäisivät alueelle, mutta molempien toimintojen pinta-alat supistuisivat nykyisestä. Vaihtoehdossa 4 alueelle tulisi eniten asutusta, mutta sekä golf että frisbeegolf joutuisivat väistymään alueelta.

Tampereen kaupunginhallitus valitsi kokouksessaan 13.6.2022 jatkoon vaihtoehtojen 1b ja 4 yhdistelmän. Valinta tehtiin vaihtoehtojen vertailun ja vaikutusten arvioinnin perusteella:

- Alasjärven alustavien maankäyttövaihtoehtojen vaikutusten arvioinnissa parhaiten kaupungin tavoitteisiin vastaavat vaihtoehdot 1a-4, jotka sisältävät raitiotien sekä siihen liittyvät uudet rakentamisen alueet. Näistä vaihtoehdot 2 ja 3 soveltuvat heikoimmin jatkosuunnittelun pohjaksi, sillä niissä kriittiselle hulevesien käsittelylle ja uusien asukkaiden edellyttämille kaupunginosapuistotasoisille viherpalveluille ei jää tilaa.
- Vaihtoehto 1a on muita rakentamisen vaihtoehtoja heikompi. Vaihtoehdossa ei pystytä luomaan laadukkaita pysäkkiympäristöjä, jotka toisivat vetovoimaa ja synnyttäisivät laadukasta kaupunkiympäristöä Alasjärven länsipuolen uudelle kaupunginosalla. Myös Teiskontiestä pysäkkiympäristöineen olisi vaarassa muodostua epäviihtyisiä valtatiemiljöö raitiotien levittäessä liikennealuetta ja asumisen kortteleiden jäädessä sivuun pysäkestä.
- Vaikutusten arvioinnissa heikoimmiksi vaihtoehdoiksi osoittautuivat vaihtoehdot 0 ja 0+. Ne eivät vastaa kaupungin kasvun tavoitteisiin, eivätkä tavoitteeseen tiivistää yhdyskuntarakennetta joukkoliikennevyöhykkeille. Lisäksi vaihtoehto 0 vaarantaa liikennejärjestelmän toimivuuden ja Pirkkalan raitiotiehaaran toteutumisen.
- Päätökset on tehty pohjautuen viitasammakkoselvitykseen (FCG 2019), jossa viitasammakoita ei kyseiseltä alueelta ole havaittu.

Liikenteelliset perustelut Kaupinlaakso II asemakaavaluonnoksen ratkaisuille

Pohjoisemmaksi, korttelirakenteen sisälle linjattu raitiotielinjaus palvelee paremmin joukkoliikenteen potentiaalisia käyttäjiä, mikä on keskeistä joukkoliikenteen kulkutapaosuuden nostamisen kannalta. Raitiovaunupysäkki sijoittuu maankäytön ja matkustajakysynnän osalta mahdollisimman keskeisesti kaupunkirakenteeseen. Keskeisen sijainnin ansiosta kävelymatkat raitiotiepysäkeille asunnoilta, työpaikoilta sekä julkisista ja kaupallisista palveluista ovat mahdollisimman lyhyet.

Raitiovaunupysäkki vilkkaan valtatievarressa ei ole matkustajien odotusolosuhteiden tai pysäkkiviihtyisyyden kannalta paras ratkaisu. Kaupinlaakson alueelle sekä raitiovaunupysäkeille johtavat Teiskontien alittavat alikulkukäytävät. Mikäli raitiovaunupysäkki sijaitsisi Teiskontien varressa, niin esteettömien alikulkuyhteyksien toteuttamiseksi tarvittaisiin pitkiä ramppeja.

Teiskontien viertä kulkeva linjaus ei ole liikenneturvallisuussyistä hyväksyttävä, koska Teiskontieltä alueelle kääntyvä liikenne joutuisi ylittämään raitiotien heti kääntymisen jälkeen näkymien ollessa huonot Teiskontien ja radan samansuuntaisuuden takia. Esimerkiksi pitkämatkalaisen erkaantuessa valtatieltä poikittaiselle "orsikadulle" kohdattaisiin heti raitiotieradan kanssa risteäminen, mikä voisi vilkkaan liikenteen tilanteissa aiheuttaa haittoja myös Teiskontien liikenteelle ja turvallisuudelle. Tämä heikentäisi Kaupinlaakson ja sen palvelujen saavutettavuutta.

Liikennevaloillakaan ongelma ei ole ratkaistavissa hyväksyttävällä tavalla, koska yksillä valoilla ei ole mahdollista ohjata sekä Teiskontien että raitiotien liikennettä. Kaksien valojen ongelmaksi tulee niiden sijaitseminen liian lähellä toisiaan. Autot jäävät helposti valojen väliin ja liikenteen jonoutuessa autot pysähtyvät radan päälle seisomaan. Raitiotierata ei voi ristettyä Teiskontien poikittaisia katuja (Tenniskatu/Toimelankatu, Viheriökatu) välittömästi Teiskontien liittymän yhteydessä. Tämänlaisessa tilanteessa raitiotielle ei pystyttäisi antamaan riittäviä liikennevaloetuisuuksia, vaan raitiotien liikennevalo-ohjaus olisi riippuvainen Teiskontien, valtatie 12 valo-ohjauksen tarpeista. Valtatien liittymien valo-ohjauksessa on eri tavoitteet kuin raitiotieliikenteessä. Keskeinen suunnitteluperuste on, että kaupunki voi päättää raitiotieliikenteen liikennevaloetuisuuksista yksin.

Raitiotieradan tulee vaihtaa puolta Teiskontien pohjoispuolelta eteläpuolelle. Risteäminen Teiskontien, valtatie 12 kanssa tulee olla eri tasossa. Teiskontien vieressä kulkevalle raitiotielle rakennettavasta, Teiskontien ylittävältä sillasta tulisi huomattavasti pitempi ja massiivisempi betonirakenne kuin pohjoisemman raitiotielinjauksen vaatimasta sillasta. Pitkä silta on erittäin kallis rakentaa ja kunnossapitää sekä aiheuttaisi merkittävää haittaa kaupunkikuvallisesti, tulevalle maankäytölle sekä ympäristöarvoille. Sillan vuoksi Teiskontien molemmin puolin tunnistettujen luontoarvojen ja esimerkiksi liito-oravan kulkuyhteyksien säilyttäminen olisi huomattavasti vaikeampaa. Teiskontiella sillan pituutta verrattuna Paasikiventien ylittävään Rosenlewin raitiotien siltaan lisää se, että Teiskontiella ylittävän sillan alikulkukorkeus suurten erikoiskuljetusten reitin vuoksi pitää olla 7,5 metriä, kun Paasikiventiellä sillan alikulkukorkeudeksi riitti 5,2 metriä.

Valtatien 12, Teiskontien lähialueen suunnittelussa ja toteuttamisessa tulee huomioida tien kuuluminen liikenne- ja viestintäministeriön asetuksella määrittelemään valtakunnalliseen pääväyläverkkoon. Liikenteellisen merkityksensä perusteella Teiskontie kuuluu pääväylien luokitteluun mukaiseen palvelutasoluokkaan I, joilla on turvattu pitkämatkaisen liikenteen hyvä ja tasainen matkanopeus, liittymien määrä on rajoitettu ja liittymät eivät saa merkittävästi haitata pääsuunnan liikennettä. Valtatie 12 liikenteellistä merkittävyyttä välillä Rauma-Tampere-Tuulos lisää myös se, että ko. tiejakso on hyväksytty olevan osa Euroopan laajuista liikenneverkkoa eli TEN-T -verkkoa.

Perustelut eri toimintojen sijoittamiselle asemakaavaluonnoksessa

Kaupinlaakso II asemakaavaluonnoksen perusratkaisu on muotoutunut pitkän suunnitteluprosessin tuloksena ja perusratkaisu pohjautuu maakuntakaavaan, yleiskaavaan sekä kaupunkistrategian tavoitteisiin.

Asemakaavan korttelirakenteen sijoittelussa on sovitettu yhteen alueen maaperän rakennettavuuden lähtökohdat, tarkoituksenmukaiseen paikkaan sijoitettu uusi sadevesipuisto ja viitasammakoiden elinympäristökokonaisuus kulkureitteineen sekä laaja kaupunginosapuisto. Kaupunginosapuisto on luontoarvojen vuoksi sijoitettu alueen pohjoisosaan, jolloin se liittyy luontevasti Kauppi-Niihaman virkistys- ja kaupunkimetsiin.

Kaupinlaakso II asemakaava-alueen toteuttamisen edellytyksenä on asuinkortteleiden sijainti riittävän etäällä (suojavyöhykkeenä käytetty 40 metriä) ja yhtenäisenä meluestevyöhykkeenä Teiskontien liikennemelusta. Asuinkorttelit on sijoitettu tiiviiksi nauhamaiseksi rakenteeksi keskellä kulkevan raitiotiekadun varteen, jolloin korttelirakenne mahdollistaa ratikkapysäkin edellyttämän asukasmäärän.

Uuden korttelirakenteen sijoittamisella nauhamaisesti mahdollisimman tiiviisti raitiotiekadun varrelle pystytään minimoimaan rakentamisen viemää maapinta-alaa. Tällä mahdollistetaan pinta-alaltaan suurempi ja yhtenäisempi kaupunginosa- sekä sadevesipuisto. Raitiotiekatuun kytkeytyvällä kompaktilla kaupunkirakenteella voidaan säästää nykyisiä, golfkenttäaluetta rajaavia arvokkaita sekä

identiteettiä luovia metsäkuvioita. Lisäksi pohjoisempana pystytään säästämään Kauppi-Niihaman monimuotoisesti arvokkaita ja yhtenäisiä kaupunkimetsäalueita rakentamiselta.

Asuinkortteleiden toteuttaminen nauhamaisesti mahdollisimman tiiviisti raitiotiekadun varteen tukeutuen on rakentamistalouden, kaupunkirakenteen toimivuuden sekä saavutettavuuden kannalta hyvin perusteltua. Raitiotiepysäkkien läheisyyteen ei ole mahdollista muulla tavoin toteuttaa tarkoituksenmukaisena pidettävää määrää asuntorakentamista ja kaupunginosan päiväkotijä koulurakennusta, kun otetaan huomioon rakentamisen sijoittelua rajaavat tekijät.

Raitiotiekadun varren pohjoispuolisten kortteleiden sijoittaminen muutoin ei ole mahdollista. Kortteleiden rakentaminen vaatii merkittäviä ja yhtenäisiä esirakentamistoimia. Raitiotielinja edellyttää tasauksia nykyiseen maanpintaan nähden ja sen korkeusero pohjoispuoliseen puistoalueeseen muodostuu suureksi. Kortteleiden pihoja joudutaan täyttämään. Yksittäisten rakennusten poistaminen ei näin ollen turvaisi nykyisiä lisääntymis- ja levähdyspaikkoja, sillä ne jäisivät täyttöjen ympäröiviin syvennyksiin.

Kortteleita ei voi myöskään sijoittaa alueella muualle, metsäalueille tai kaupunginosapuiston alueelle. Kaupunginosapuisto ja sadevesipuisto on sijoitettu Kaupin metsäalueen ja monimuotoisten luontoarvojen (mm. liito-oravien elinympäristöt) jatkumoksi. Kaupinlaakson keskelle tarvitaan koko aluetta palveleva, laaja ja toiminnallinen kaupunginosapuisto. Sen toiminnot (pelikentät, leikkialueet ym.) on sijoitettu rakennettavuusnäkökohtien perusteella soveltuville kohdille golfkentän alueelle.

Johtopäätöksiä

Raitiotien rakentaminen, sen edellyttämän riittävän tiiviin ja asukasmäärää lisäävän korttelirakenteen palveluineen sijoittaminen maaperästä johtuvat perustamisolosuhteet huomioiden, koko Kaupinlaaksoa palvelevan kaupunginosa- ja sadevesipuiston rakentaminen sekä näistä seuraavat vesitalouden muutokset ja välttämättömät hulevesijärjestelyt aiheuttavat yhdessä tarpeen poiketa Kaupinlaakso II –asemakaavan alueella viitasammakon, täplälampikorenon sekä idänkirsikorenon lisääntymis- ja levähdyspaikkojen suojelusta.

Raitiotielinjaa ei voi millään tavalla sijoittaa asemakaava-alueelle ilman, että osa direktiivilajien elinympäristöistä tuhoutuu. Tiivis ja kestävä yhdyskuntarakenne on sijoitettu suunnitelmassa minimoiden luontoarvojen heikentymistä. Raitiotiepysäkin läheisyyteen ei ole mahdollista muulla tavoin tai muualla raitiotielinjan varrella toteuttaa tarkoituksenmukaisena pidettävää määrää asuntorakentamista. Eri suunnitteluvaiheissa laadittuja raitiotielinjausta sekä maankäyttöä käsitteleviä vaihtoehtotarkasteluja on hakemuksen liitteenä (liite 6).

--

Suotuisan suojelun tason säilyttäminen

Suotuisan suojelun tason säilyttämisen peruste edellyttää, ettei poikkeus haittaa lajin kantojen suotuisan suojelun tason säilyttämistä sen luontaisella levinneisyysalueella. Suotuisasta suojelutasosta on säädetty luonnonsuojelulain 3 §:ssä seuraavasti: Eliölajin suojelutaso on suotuista, kun laji pystyy pitkällä aikavälillä säilymään elinvoimaisena luontaisissa elinympäristöissään.

Viitasammakko

Viitasammakko on luonnonsuojelulailla (9/2023) rauhoitettu laji koko Suomessa. Laji ei ole Suomessa uhanalainen. Viitasammakko on arvioitu sekä tuoreimmassa luontodirektiivin mukaisessa

uhanalaisarvioinnissa vuonna 2019 (SYKE 2024c), että vuosien 2010 ja 2000 arvioinneissa elinvoimaiseksi lajiksi (LC = Least Concern, Hyvärinen ym. 2019, laji.fi 2024a, Eionet 2024).

Viitasammakon levinneisyysalue, kokonaispopulaatiotilanne ja elinympäristöjen kehitys sekä lajin tulevaisuudennäkymät arvioitiin tuoreimmassa luontodirektiivin mukaisessa raportoinnissa maassamme suotuisiksi (Eionet 2024, SYKE 2024c). Lajiraporttiin on kirjattu, ettei lajille kohdistu maassamme painetta (pressure) tai uhkaa (threat) eikä viitasammakon osalta ole Suomessa tarvetta suojelutoimille (conservation measures). Raportissa on mainittu, että viitasammakkoa koskevat arvionnit on tehty rajallisen aineiston perusteella (Eionet 2024).

Alasjärven länsipuolen kaava-alueella ja sen ympäristössä vuosina 2011–2024 tehtyjen maastokartoitusten tulosten ohella viitasammakon esiintymistä tarkasteltiin Suomen Lajitietokeskuksen (2024) Laji.fi -havaintotietokannan tietojen avulla. Sivustolta ladattiin 20.9.2024 kaikki viitasammakkohavainnot vuosilta 1980–2024 (tietojen tarkkuus vähintään 1 km²). Tarkastelualueeksi valittiin kolme tasoa: koko Suomi (Kuva 4-2), Etelä-Hämeen eliömaakunta (Kuva 9-3) sekä Tampereen kaupunki (Kuva 9-4). Alasjärven länsipuolen ja Kaupinlaakso I alueen hankkeisiin tehtyjen kartoitusten havainnot sisältyvät Lajitietokeskuksen aineistoon vuoteen 2023 asti. Huomioitava on, että osa Lajitietokeskuksen tiedoista voi olla varmistamattomia kansalaishavaintoja.

Suomen Lajitietokeskuksen havaintotietokannan (2024) mukaan viitasammakosta on 1606 havaintoriviä Etelä-Hämeen eliömaakunnan alueelta. Havaittujen yksilöiden määrä vaihtelee 1–293 välillä/havaintopaikka, osassa paikoissa yksilöitä mainitaan olevan useita kymmeniä. Havaintoja on Etelä-Hämeen eliömaakunnassa näin ollen varsin runsaasti ja yleispiirteisesti tarkastellen ne keskittyvät vesialueiden rannoille (Kuva 9-3). Myös Tampereen kaupungin kuntarajojen sisäpuolista aluetta tarkastellen viitasammakkoa esiintyy runsaasti. Alasjärven alueen lisäksi viitasammakkoa esiintyy mm. Iidesjärvellä, Tohlopissa sekä useissa paikoissa mm. Näsijärven ruovikoituneilla lahtialueilla (Kuva 9-4).

Viitasammakon lisääntymis- ja levähdyspaikat sijaitsevat usein lampien ja järvien rannoilla sekä esimerkiksi vesistöjen tulvaniityillä tai kosteikoilla. Viitasammakko esiintyy vuosien 2011–2024 selvitystulosten perusteella Alasjärven seudulla runsaslukuisena ja hyödyntää kutuympäristönään monenlaisia habitaatteja, sillä myös sopivaa elinympäristöä on tarjolla runsaasti. Kuitenkin golfkentän lammissa lajia on laajemmin havaittu vasta vuodesta 2023 alkaen. Golfkentän vesiesteet/lammet eivät ole alkuperältään kokonaan luontaisia, ja niissä on merkkejä rehevöitymisestä sekä heikohkosta vedenlaadusta, mikä voi heikentää yleisesti ottaen sammakoiden preferenssiä valita lammet kutupaikoikseen, mutta toisaalta vuoteen 2024 mentäessä soidintavien koiraiden määrä on lisääntynyt huomattavasti. Huomioitava on, että golfkentän ylläpito, kuten tiheästi toistuva nurmikon leikkuu, sekä yleinen aktiviteetti eli ihmisistä aiheutuva häiriö voi heikentää sammakoiden elinolosuhteita jo nykytilassa, kuten myös liikenteen aiheuttama melu.

Hankkeessa on suunniteltu monimuotoinen elinympäristökokonaisuus, jossa on huomioitu viitasammakon elinympäristövaatimukset huomioiden myös lajin vaatimat toimivat ekologiset yhteydet. Suunnitelmassa on huomioitu erityisesti viitasammakoiden vaatimukset lammen rantojen profiilille, lammen rannan kasvillisuudelle sekä maaelinympäristön ominaisuudet. Suunnitelmassa otetaan huomioon samanaikaisesti myös täplälampikorenon sekä idänkirsikorenon vaatimukset, niiltä osin, kun ne poikkeavat viitasammakon vaatimuksista. Näiden lajien eriävät elinympäristövaatimukset eivät kuitenkaan ole ristiriidassa keskenään, vaan kyse on ominaisuuksista, joilla ei toisen lajin kannalta ole merkitystä. Nykyisiä käytössä olevia lampia pyritään parantamaan laadullisesti, ja oletettavasti myös lampien vedenlaatu tulee jatkossa pysymään parempana kuin nykymuotoisen golfkenttätoiminnan aikana, sillä lampia ympäröiviä alueita ei mm. lannoiteta vastaavasti kuin golftoiminnan aikaan.

Viitasammakko ei ole maassamme yleisesti ottaen vähenemässä tai erityisen uhan kohteena. Tämän poikkeuslupahakemuksen mukaiset kuuden lisääntymis- ja levähdyspaikan hävittämiset ja heikentämiset kohdistuvat paikalliseen viitasammakkopopulaatioon. Viitasammakkoita esiintyy kaava-alueen ympäristössä runsaasti. Suunnitelman kehitysvaiheessa pystyttiin lieventävinä toimenpiteinä säästämään osa nykyisistä esiintymispaikoista. Tämän seurauksena suunnittelualueen sisälle jää ennalleen 62 % (13 kpl) havaittuja viitasammakon levähdys- ja lisääntymispaikkoja. Hankkeessa toteutettavassa elinympäristökokonaisuudessa rakennetaan korvaaviksi elinympäristöiksi viitasammakolle soveltuvia lampia 1,5 – 2,0 kertainen määrä häviäviin elinympäristöihin verrattuna. Kaikki uudet elinympäristöt ovat enimmillään 400-500 metrin etäisyydellä nykyisistä lammista ja alle kilometrin päässä sekä idässä että lännessä suunnittelualueen ulkopuolella olevista muista viitasammakon tunnistetuista lisääntymis- ja levähdyspaikoista. Suunnitelmat korvaavien elinympäristöjen rakentamisesta ja aikataulusta löytyvät liitteistä 3 ja 4. Nykyiset kutupaikat säilynevät kaava-aluetta ympäröivillä seuduilla suhteellisen hyvin ennallaan pitkällä aikavälillä.

Nämä seikat huomioiden Alasjärven länsipuolen asemakaava-alueen rakentamisesta aiheutuvan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen häviämisen ja heikentymisen ei arvioida vaarantavan viitasammakon suotuisan suojelutason säilymistä lajin koko luontaisella levinneisyysalueella tai Alasjärven länsipuolen asemakaava-alueella ja sen ympäristön paikallisella populaatiolla.

Täplälampikorento

Täplälampikorenon uhanalaisuusluokka IUCN mukaan (IUCN 2023) on elinvoimainen (LC = Least Concern) ja se kuuluu EU:n luontodirektiivin liitteiden II ja IV lajeihin ja on lisäksi Suomessa rauhoitettu luonnonsuojeluasetuksella (ls-laki 9/2023, asetuksen liite 1). Täplälampikorenon rauhoitus edellyttää lajin tiukkaa suojelua. Viimeisin Suomen EU:lle toimittama, luontodirektiivin, artiklan 17 mukainen raportti vuodelta 2019 (SYKE 2024c) arvioi täplälampikorenon suojelutason sen levinneisyyden, populaation, elinympäristön ja ennusteen mukaan suotuisaksi ja vakaaksi Suomessa. Täplälampikorento ei täytä uhanalaisuuden kriteereitä, koska sillä on runsaasti esiintymiä, eikä laji ole taantumassa (Hyvärinen ym. 2019). Lajiraporttiin on kirjattu, ettei lajille kohdistu maassamme painetta (pressure) tai uhkaa (threat) eikä täplälampikorenon osalta ole Suomessa tarvetta suojelutoimille (conservation measures). (Eionet 2024)

Alasjärven länsipuolen kaava-alueella ja sen ympäristössä vuosina 2019–2024 tehtyjen maastokartoitusten tulosten ohella täplälampikorenon esiintymistä tarkasteltiin Suomen Lajitietokeskuksen (2024) Laji.fi -havaintotietokannan tietojen avulla. Sivustolta ladattiin 20.9. 2024 kaikki täplälampikorentohavainnot vuosilta 1980–2024 (tietojen tarkkuus vähintään 1 km²). Tarkastelualueeksi valittiin kolme tasoa: koko Suomi (Kuva 4-4). Etelä-Hämeen eliömaakunta (Kuva 9-5) sekä Tampereen kaupunki (Kuva 9-6). Kauppi-Niihaman alueen hankkeisiin tehtyjen kartoitusten havainnot sisältyvät Lajitietokeskuksen aineistoon. Huomioitava on, että osa tiedoista voi olla varmistamattomia kansalaishavaintoja.

Suomen Lajitietokeskuksen havaintotietokannan (2024) mukaan täplälampikorennosta on 794 havaintoriviä Etelä-Hämeen eliömaakunnasta. Havaittujen yksilöiden määrä vaihtelee 1–400 välillä/havaintopaikka. Useimmissa havaintopaikoissa havaintomäärä on useita kymmeniä, jopa satoja, lajia harvemmin esiintyy vain yksittäisinä yksilöinä. Lajin havaintoja on Etelä-Hämeen eliömaakunnassa näin ollen varsin runsaasti (Kuva 9-5). Myös Tampereen kaupungin kuntarajojen sisäpuolista aluetta tarkastellen täplälampikorentoa esiintyy usealla kohteella, osittain paikkojen ollessa samoja missä myös viitasammakko esiintyy. Alasjärven alueen havaintojen lisäksi täplälampikorentoa esiintyy lidesjärvellä, Tohlopissa sekä Näsijärven rannoilla (Kuva 9-6). Huomioitavaa on, että lajille soveltuvaksi arvioitua elinympäristöä on muuallakin Tampereella

(Faunatica 2019) ja potentiaalisesti arvioituja elinympäristöjä on myös kaava-alueen sisällä (Sitowise 2024). Varmennettuja lajihavaintoja kertyykin yleensä usein eniten niiltä kohteilta, joihin on kohdistumassa maankäytön muutoksia ja joihin on siksi tehty luontoselvityksiä.

Täplälampikorenon lisääntymis- ja levähdyspaikat sijaitsevat usein rehevien järvien sekä lampien rannoilla, jossa esiintyy kellus- ja uposlehtikasvillisuutta. Täplälampikorentoa esiintyy vuosien 2022–2024 selvitystulosten perusteella kaava-alueella yksittäisinä yksilöinä, mutta tehdyn arvion perusteella lajin yksilömäärä voi olla todellisuudessa hieman runsaampi kuin mitä luontokartoituksessa on todettu (Sitowise 2023).

Täplälampikorento ei ole Suomessa yleisesti ottaen vähenemässä tai erityisen uhan kohteena. Tämän poikkeuslupahakemuksen mukainen yhden lisääntymis- ja levähdyspaikan hävittäminen kohdistuu paikalliseen populaatioon, jossa on havaittu kolme yksilöä (Sitowise 2024). Hankkeessa toteutettavassa elinympäristökokonaisuudessa rakennetaan korvaaviksi elinympäristöiksi uusia lampia niin viitasammakon kuin korentojen elinympäristövaatimukset huomioon ottaen, lisäksi osa alueella sijaitsevista nykyisistä lammista säilyy ja niiden tila todennäköisesti paranee maankäytön muutosten sekä elinympäristön kunnostamisen vuoksi. Täplälampikorenon oletetaan ottavan sekä uudet korvaavat lammet sekä nykyiset lammet myös käyttöönsä, lisäksi soveltuviksi arvioituja elinympäristöjä löytyy myös Alasjärven ranta-alueilta. Suunnitelmat korvaavien elinympäristöjen rakentamisesta ja aikataulusta löytyvät liitteistä 3 ja 4.

Nämä seikat huomioiden Alasjärven länsipuolen asemakaava-alueen rakentamisesta aiheutuvan lisääntymis- ja levähdyspaikan häviämisen ja heikentymisen ei arvioida vaarantavan täplälampikorenon suotuisan suojelutason säilymistä lajin koko luontaisella levinneisyysalueella tai Alasjärven länsipuolen asemakaava-alueella ja sen ympäristön paikallisella populaatiolla.

Idänkirsikorento

Idänkirsikorenon uhanalaisuusluokka IUCN mukaan (IUCN 2023) on elinvoimainen (LC = Least Concern) ja se kuuluu EU:n luontodirektiivin liitteen IV lajeihin ja on lisäksi Suomessa rauhoitettu luonnonsuojeluasetuksella (Is-laki 9/2023, asetuksen liite 1). Idänkirsikorenon rauhoitus edellyttää lajin tiukkaa suojelua. Viimeisin Suomen EU:lle toimittama, luontodirektiivin, artiklan 17 mukainen raportti vuodelta 2019 (SYKE 2023c) arvioi idänkirsikorenon suojelutason sen levinneisyyden, populaation, elinympäristön ja ennusteen mukaan suotuisaksi ja vakaaksi Suomessa. Idänkirsikorento ei täytä uhanalaisuuden kriteereitä, koska sillä on runsaasti esiintymiä, eikä laji ole taantumassa (Hyvärinen ym. 2019). Lajiraporttiin on kirjattu, ettei lajille kohdistu maassamme painetta (pressure) tai uhkaa (threat) eikä idänkirsikorenon osalta ole Suomessa tarvetta suojelutoimille (conservation measures). (Eionet 2024)

Idänkirsikorento tavattiin kaava-alueella ensimmäistä kertaa vuonna 2024. Idänkirsikorenon laajempaa esiintymistä tarkasteltiin Suomen Lajitietokeskuksen (2024) Laji.fi -havaintotietokannan tietojen avulla. Sivustolta ladattiin 2.9. 2024 kaikki idänkirsikorentohavainnot vuosilta 2000–2024 (tietojen tarkkuus vähintään 1 km²). Tarkastelualueeksi valittiin kolme tasoa: koko Suomi (Kuva 4-5). Etelä-Hämeen eliömaakunta (Kuva 9-7) sekä Tampereen kaupunki (Kuva 9-8). Alasjärven kaava-alueella vuonna 2024 tehdyt havainnot eivät vielä sisälly aineistoon. Huomioitava on, että osa tiedoista voi olla varmistamattomia kansalaishavaintoja.

Suomen Lajitietokeskuksen havaintotietokannan (2024) mukaan idänkirsikorennosta on 29 havaintoriviä Etelä-Hämeen eliömaakunnasta. Havaittujen yksilöiden määrä vaihtelee 1–60 välillä/havaintopaikka, mutta pääasiassa havainnot ovat yksittäisiä yksilöitä. Lajin havaintoja on Etelä-Hämeen eliömaakunnassa vasta melko vähän, mutta havaintovuosien perusteella on selvästi

nähtävissä, että laji on runsastumassa kohti pohjoista. (Kuva 9-6). Muutamilla esiintymisalueilla (mm. Riihimäen Sammalistonsuo) laji esiintyy useampana vuonna eli se on todennäköisesti asettunut paikallisesti. Tampereen kaupungin kuntarajojen sisäpuolista aluetta tarkastellen idänkirsikorennosta on kaksi havaintoa: Tampereen Villilästä sekä lidesjärven alueelta (laji.fi karttamerkintä ohjaa kuitenkin Kämmenniemeen). (Kuva 9-7).

Idänkirsikorennon tiedetään esiintyvän sisämaassa moninaisissa rehevissä ympäristöissä mm. runsaskasvustoisten makeanveden lampareiden äärellä, mutta myös järvien rannoilla. Lajin esiintymispaikoilla lisääntymispaikaksi voidaan tulkita vesialueen rantakasvillisuus, jossa laji parittelee ja munii, sekä vesialue, jossa on runsaasti vesikasvillisuutta toukkien suojaksi. Levähdyspaikka käsittää rantaa ympäröivän suojaavan kasvillisuuden, mihin aikuiset suojautuvat yöksi tai sateen ajaksi. (Nieminen & Ahola 2017).

Idänkirsikorentoa esiintyy vuonna 2024 tehtyjen havaintojen perusteella Alasjärven kaava-alueella kolmella eri kohteella yksittäisinä yksilöinä (Sitowise 2024). Aiempina vuosina lajia ei ole alueella havaittu. Alueella on paljon lajille soveltuvaa elinympäristöä ja ne ovat vastaavat kuin täplälampikorennolla.

Idänkirsikorento ei ole Suomessa yleisesti ottaen vähenemässä tai erityisen uhan kohteena, vaan laji on leviämisympäristönsä ja todennäköisesti runsastumassa. Tämän poikkeuslupahakemuksen mukainen yhden lisääntymis- ja levähdyspaikan hävittäminen sekä yhden heikentyminen ja lopulta hävittäminen kohdistuu paikalliseen populaatioon, jossa on havaittu kolme yksilöä. Hankkeessa toteutettavassa elinympäristökokonaisuudessa rakennetaan korvaaviksi elinympäristöiksi uusia lampia niin viitasammakon kuin täplälampikorennon sekä idänkirsikorennon elinympäristövaatimukset huomioon ottaen, lisäksi osa alueella sijaitsevista nykyisistä lammista säilyy ja niiden tila todennäköisesti paranee maankäytön muutosten sekä elinympäristön kunnostamisen vuoksi. Idänkirsikorennon oletetaan ottavan sekä uudet korvaavat lammet sekä nykyiset lammet myös käyttöönsä, lisäksi soveltuviksi arvoituja elinympäristöjä löytyy myös Alasjärven ranta-alueilta. Suunnitelmat korvaavien elinympäristöjen rakentamisesta löytyvät liitteistä 3 ja 4.

Muu erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottava syy

Peruste edellyttää, että hankkeen perusteena on kansanterveyttä tai yleistä turvallisuutta koskeva tai muu erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottava syy, mukaan lukien sosiaaliset ja taloudelliset syyt sekä poikkeamisesta on ensisijaisesti merkittävää hyötyä ympäristölle. Seuraavassa esitellään syitä, jotka vaikuttavat poikkeuslupan hakemiseen.

Väestönkasvuun vastaaminen

Tampereen väestönkasvu on ollut voimakasta jo pitkään ja sama kehityssuunta näyttää jatkuvan. Vuonna 2010 Tampereella oli 213 217 asukasta. Vuoden 2022 asukasluku oli 249 009. Reilussa kymmenessä vuodessa asukasluku on kasvanut hieman vajaalla 36 000 asukkaalla. Ennusteiden mukaan Tampereen asukasluku ylittää 300 000 vuoden 2040 lopussa. Väestönkasvuun kestävästi varautuminen edellyttää uusien asunto- ja työpaikka-alueiden rakentamista olemassa olevan rakenteen sisään ja hyvien joukkoliikenneyhteyksien, erityisesti raitiotien varteen.

Maankäyttö- ja rakennuslaki sekä valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (VAT)

Maankäyttö- ja rakennuslain 24 §:n 2 momentin mukaan maakunnan suunnittelussa ja muussa alueiden käytön suunnittelussa on huolehdittava valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamisesta siten, että edistetään niiden toteuttamista.

Valtioneuvoston päätöksessä valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista (14.12.2017) on todettu muun muassa, että vähähiilinen ja resurssitehokas yhdyskuntakehitys tukeutuu ensisijaisesti olemassa olevaan rakenteeseen. Tämä toteutuu Alasjärven länsipuolen asemakaavassa erinomaisesti. Kaavassa toteutuu muitakin keskeisiä VAT:n sisältämiä kestävän yhdyskunnan tunnusmerkkejä kuten: merkittävät uudet asuin-, työpaikka ja palvelutoimintojen alueet sijoitetaan siten, että ne ovat joukkoliikenteen, kävelyn ja pyöräilyn kannalta hyvin saavutettavissa.

Tampereen kaupunkiseudun rakennesuunnitelman 2040 toteuttaminen

Tampereen kaupunkiseudun kuntien kasvu vuoteen 2040 ohjataan rakennesuunnitelman mukaisesti täydentämään nykyistä yhdyskuntarakennetta ja vahvistamaan raideliikenteen seudullista kokonaisuutta. Rakennesuunnitelmassa on sovittu kasvun kohdentamisen periaatteista. Merkittävän kasvun vyöhykkeelle, johon Kaupinlaakson uuden kaupunginosankin alue kuuluu, kohdennetaan 80 % rakennesuunnitelman väestönkasvusta. Tavoitteena on laadukas ja monimuotoinen rakentaminen, jolla vahvistetaan seudun kestävän liikkumisen järjestelmää.

Rakennesuunnitelman lähtökohtana on kestävä kehitys kolmella osa-alueella.

1. Ekologisella kestävyydellä tarkoitetaan ilmastomuutokseen ja luonnon monimuotoisuuden haasteisiin vastaamista. Hyvinvointi ja kasvu turvataan ympäristölle kestävällä tavalla. Rakennesuunnitelman ratkaisulla hillitään ilmastomuutosta ja varaudutaan sen seurauksiin. Kaupunkiseudun eheä rakenne ja luonnon viherverkot edistävät ekologista kestävyyttä.

2. Taloudellisella kestävyydellä tarkoitetaan seudun elinvoimaa ja suunnitelman taloudellista toteutettavuutta. Maankäytön, liikennejärjestelmän ja seudun väestökasvun yhteen kytkeminen mahdollistavat taloudellisesti kestäväen yhdyskuntarakenteen. Keskustojen kehittäminen ja kansainvälistyminen tukevat asukkaiden, yritysten ja kuntien menestymistä.

3. Sosiaalisella kestävyydellä tarkoitetaan yhteiskunnallisen eriytymisen torjumista ja asukkaiden osallisuuden lisäämistä. Rakennesuunnitelman ratkaisulla tuetaan tasaarvoista kaupungistumista. Sosiaalisesti kestävä kaupunkikehittäminen, palvelujen saavutettavuus ja liikkumisen helppous lisäävät asukkaiden voimavaroja ja toimintamahdollisuuksia.

Alasjärven alue kytkeytyy tiiviisti olemassa olevaan yhdyskuntarakenteeseen. Alueen kautta kulkeva raitiotie kytkee alueen laadukkaaseen ja hyvää palvelutasoa tarjoavaan joukkoliikennejärjestelmään.

MAL-sopimus

Tampereen kaupunki on sitoutunut asumisen, työpaikkojen ja palveluiden sijoittamiseen joukkoliikennevyöhykkeelle sekä kehittämään raitiotieliikennettä määrätietoisesti ja pitkäjänteisesti. Valtion kanssa on laadittu maankäytön, asumisen ja liikenteen sopimus (MAL-sopimus), joka perustuu sopimusseudun kaikkien kuntien ja valtion yhteiseen tahtotilaan seudun kehittämisestä.

MAL-sopimuksen mukaisesti asuminen, työvoima- ja palveluintensiiviset työpaikat sekä palvelut suunnataan pääosin keskustoihin ja joukkoliikennevyöhykkeelle, erityisesti kehitettävälle asemanseuduille ja raitiotiekäytäviin. Samoin on sovittu, että sopimusosapuolet edistävät Tampereen

raitiotien suunnittelua ja rakentamista pitkänteisesti ja maankäyttöä kehitetään siten, että uudesta asuinkerrosalasta vähintään 80 % sijoitetaan keskustoihin, aluekeskuksiin ja joukkoliikennevyöhykkeille. Maankäyttöä kehitetään siten, että raitiotiehen, lähijunaan ja muuhun tehokkaaseen joukkoliikenteeseen tukeutuvalle liikkumiselle luodaan edellytyksiä.

MAL-sopimuksen kautta edistetään valtion ja kuntien yhteistyötä hiilineutraaliustavoitteen saavuttamisessa. Tampereen kaupunkiseudun MAL-sopimuksessa 2020–2023 on mainittu tavoitteena joukkoliikennejärjestelmän kehittäminen raidepainotteiseksi. Toimenpiteenä on ollut hankesuunnitelman laatiminen Pirkkalan ja Linnainmaan välille.

Edellä mainittu hankesuunnitelma valmistui keväällä 2023 ja se hyväksyttiin sekä Tampereen että Pirkkalan valtuustoissa. Lokakuussa 2023 solmittiin Tampereen Ratikan Pirkkala-Linnainmaa – allianssin sopimus kehitysvaiheesta. Allianssi jatkaa suunnittelua hankesuunnitelman pohjalta. Seuraavan MAL-sopimuskauden neuvottelut ovat parhaillaan käynnissä ja raitiotien laajentaminen Pirkkala-Linnainmaa -hankesuunnitelman mukaisesti on kaupunkiseudun kärkihanke.

Tampereen kaupungin ilmastositoumukset

Tampereen kaupunki on sitoutunut Tampereen seudun ilmastotavoitteen mukaisesti vähentämään kasvihuonepäästöjä 80 % vuoden 2007 tasosta vuoteen 2030 mennessä ja loput 20 % sidotaan hiilinieluihin ja kompensoidaan. Liikenteen osalta tavoitteen saavuttamisessa keskeisenä keinona on raitiotieverkon laajentaminen ja seudullisen joukkoliikennejärjestelmän suunnitteleminen bussilinjaston ja lähijunan kanssa yhtenä kokonaisuutena.

Joukkoliikenteen käytön merkittävä lisääminen edellyttää, että sen palvelutarjonta on erittäin hyvä. Vuorovälin on oltava tiheä, matka-aika hyvin ennustettava ja matka pysäkille lyhyt. Nämä tavoitteet pystytään parhaiten toteuttamaan joukkoliikennejärjestelmässä, jonka rungon muodostaa raideliikenne. Raitiotie lisää ilmastotavoitteita edistävää liikkumista joukkoliikenteellä, mahdollistaa kestävänsä kehityksen mukaisen tiiviin alue- ja yhdyskuntarakenteen muodostumisen. Raitiotien rakentaminen aiheuttaa hiilidioksidipäästöjä ja lisää energiankulutusta. Raitiotien myötä kuitenkin kasvu suunnataan joukkoliikennevyöhykkeelle, jolloin käytön aikana ilmastohyödyt ovat suuremmat.

Johtopäätös

Alasjärven länsipuolen asemakaavan toteuttaminen on osa pitkäjänteistä ja sopimuksiin perustuvaa suunnitelmaa, jossa rakennetaan toimivaa, tasa-arvoisuutta edistävää ja ilmastomuutosta hillitsevää kaupunkia ja kaupunkiseutua. Asemakaava ja sen kytkeytyminen raitiotieverkon laajentamiseen toteuttavat valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita sekä Tampereen kaupunkiseudun rakennesuunnitelmaa, MAL-sopimusta ja Tampereen kaupungin omia ilmasto- ja kestävyys sitoumuksia, millä kaikilla on myös poikkeusluvan vaatimia ympäristöhyötyjä. Tampereen kaupunkistrategiaan ”Tekemisen kaupunki, Tampereen strategia 2030” on kirjattu mm., että kaupungin kestävä kasvua vahvistetaan kaavoittamalla 80 % asuinkerrosalasta joukkoliikennevyöhykkeille ja aluekeskuksiin samoin kuin edistetään työpaikkojen sijoittumista samoille vyöhykkeille. Samoin tavoitellaan kestävien liikkumismuotojen kulkutapaosuuden nousua valtuustokauden loppuun mennessä.

Seurannan järjestäminen

Koko asemakaava-alueen 8931 lammille ja ojaleventymille (ml. uudet rakennettavat lammet) esitetään viitasammakon kutuaikaista seurantaa sekä EU:n luontodirektiivissä mainittujen korentojen

esiintymisen seuranta. Seurannan avulla voidaan todentaa kohteiden säilyminen ja selvittää mahdollista heikentymistä ja sen voimakkuutta. Lisäksi seurannalla saadaan tietoa korvaavien toimenpiteiden onnistumisesta.

Seurannat toteutetaan viitasammakon kutuaikaan viitasammakkokartoituksen ohjeiden mukaisesti (Nieminen & Ahola 2017, Mäkelä & Salo 2021). EU:n luontodirektiivissä mainittujen korentojen osalta seuranta tehdään korentojen lentoaikana ohjeistusten mukaisesti (Nieminen & Ahola 2017, Mäkelä & Salo 2021). Alustavana ehdotuksena seurantakäyntejä tehdään hankkeen alkuvaiheessa vuosittain. Seurantatuloksista ja rakentamisen etenemisestä riippuen seurantoja voidaan tämän jälkeen harventaa niin, että niitä tehdään esimerkiksi joka kolmas vuosi.

Asemakaava-alueella sijaitsevat viitasammakon sekä täplälampi- ja idänkirsikorennon lisääntymis- ja levähdyspaikat huomioidaan myös raitiotiehankkeen ympäristövaikutusten tarkkailussa (mm. rakennusvaiheen tarkkailu vesien laadun osalta).

ELINKEINO-, LIIKENNE- JA YMPÄRISTÖKESKUKSEN RATKAISU

Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus myöntää Tampereen kaupungille luvan poiketa luonnonsuojelulain 78 § 2 momentin mukaisesta luontodirektiivin liitteessä IV a mainittujen eläinlajien lisääntymis- ja levähdyspaikkoja koskevasta hävittämis- ja heikentämiskiellosta sekä luonnonsuojelulain 70 § 1 momentin kohdan 1 kiellosta.

Lupa myönnetään seuraavin ehdoin:

1. Lupa koskee hakemuksen mukaisen raitiotien ja siihen kiinteästi liittyvän infrastruktuurin rakentamista.
2. Viitasammakon, täplälampikorennon ja idänkirsikorennon käytössä olevia lampia ei saa hävittää eikä heikentää ennen kuin seuraavat ehdot täyttyvät: Alueen asemakaava saa lainvoiman, alueen katusuunnitelmat on hyväksytty ja Tampereen kaupunginvaltuusto sekä Pirkkalan kunnanvaltuusto tekevät päätöksen allianssihankkeen toteutusvaiheeseen siirtymisestä.
3. Uusia soveltuvia elinympäristöjä tulee rakentaa vähintään 1,5 kertaa enemmän kuin niitä hävitetään. Lieventämistoimena toteutettavien uusien elinympäristöjen ja häviävien vanhojen elinympäristöjen yhteenlaskettu määrä tulee rakentaessa olla jatkuvasti vähintään yhtä suuri kuin häviävien elinympäristöjen määrä. Tällä varmistetaan se, että eliöillä on jatkuvasti vähintään yhtä paljon elinympäristöjä käytettävissään, kun osa lammista häviää.
4. Lampia tulee säästää mahdollisimman pitkään ennen niiden hävittämistä, jolloin viitasammakoille jää enemmän aikaa siirtyä korvaaviin elinympäristöihin.
5. Lampien tilaa mahdollisesti heikentäviä hulevesiä tulee esikäsitellä ennen lampiin ohjaamista ja ohjata ne lampiin vasta selvästi kutuvaiheen ja lisääntymisajan jälkeen.
6. Viitasammakon lisääntymisalueiden täyttö tulee ajoittaa ensisijaisesti elo-syyskuulle, jolloin lammessa ei ole enää vettä tarvitsevia viitasammakon poikasia, eivätkä viitasammakot ole vielä siirtyneet talvehtimaan.
7. Jos lieventäviä ja korvaavia elinympäristöjä ei saada joiltain osin toteutettua hakemuksen mukaisesti tulee muuttuneille suunnitelmille saada Pirkanmaan ELY-keskuksen hyväksyntä.

8. Uusien elinympäristölampien kehittyminen tulee valokuvata ja dokumentoida. Uusilla lammilla tulee toteuttaa myös vedenlaadun seurantaa.

9. Hakijan tulee esittää erillinen yksityiskohtainen lajien seurantasuunnitelma, jonka ELY-keskus hyväksyy.

10. Hakijan tulee raportoida ELY-keskukselle poikkeusluvan mukaisten toimien toteutuksesta vuosittain 31.12. mennessä. Raportointi tulee tehdä Pirkanmaan ELY-keskuksen kirjaamoon (kirjaamo.pirkanmaa@ely-keskus.fi) tämän päätöksen diaarinumerolla varustettuna.

11. Tämä päätös on voimassa 26.11.2034 saakka. Mikäli hankkeen vaikutukset tai hankkeen perusteet muuttuvat merkittävästi tulee tehdä uusi poikkeamishakemus.

Päätöksen perustelut

Viitasammakko, täplälampikorento ja idänkirsikorento ovat luontodirektiivin (92/43/ETY) liitteen IV(a) lajeja sekä luonnonsuojelulain mukaan rauhoitettuja lajeja. Kyseisten lajien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty luonnonsuojelulain 78 §:n perusteella. Luonnonsuojelulain 70 §:n 1 momentin perusteella on mm. kiellettyä yksilöiden tahallinen tappaminen tai pyydystäminen.

Luonnonsuojelulain 83 §:n mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi yksittäistapauksessa myöntää luvan poiketa 70, 73, 74, 77, 78 ja 79 §:ssä säädetystä, jos siitä ei ole haittaa eliölajin suotuisan suojelutason säilyttämiselle tai sen saavuttamiselle. Edellä 78 §:ssä tarkoitettujen tiukkaa suojelua edellyttävien eliölajien osalta poikkeamisen edellytyksenä on 1 momentissa säädetyn lisäksi, ettei sille ole muuta tyydyttävää ratkaisua, ja että poikkeus on tarpeen pykälässä luetelluista syistä, kuten mm. muista erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottavista syistä.

1. Muu tyydyttävä ratkaisu

Pirkanmaan ELY-keskus katsoo, että raitiotien rakentamiseksi Alasjärven länsipuolelle ja asuntojen sijoittamiseksi raitiotien yhteyteen ei ole muuta tyydyttävän ratkaisun edellytyksiä täyttävää vaihtoehtoa.

Alasjärven länsipuoli on osa Taysin ja Koilliskeskuksen raitiotielinjausta. Raitiotien sijoittamiseksi on tarkasteltu kahta vaihtoehtoa, joista Teiskontien varteen sijoittuva vaihtoehto ei ole toteutuskelpoinen liikenneturvallisuuden kannalta. Teiskontieltä alueelle kääntyvä liikenne joutuisi ylittämään raitiotien heti kääntymisen jälkeen, mikä aiheuttaisi huonot näkymät ja vaaratilanteita. Tämä voisi vilkkaan liikenteen tilanteissa aiheuttaa haittoja myös Teiskontien liikenteelle ja turvallisuudelle.

Liikennevaloilla ongelmaa ei voida ratkaista, koska yksillä valoilla ei ole mahdollista ohjata sekä Teiskontien että raitiotien liikennettä. Kaksien valojen ongelmaksi tulee niiden sijaitseminen liian lähellä toisiaan, mikä johtaisi siihen, että autot jäisivät helposti valojen väliin ja pysähtyisivät radan päälle seisomaan. Tämä estäisi raitiotien liikennevaloetuisuuksien toteuttamisen, koska raitiotien liikennevalo-ohjaus olisi riippuvainen Teiskontien valo-ohjauksen tarpeista, mikä ei ole optimaalista raitiotieliikenteen sujuvuuden kannalta. Lisäksi tämä linjaus vaatisi huomattavasti pidemmän ja massiivisemman sillan Teiskontien ylittämiseksi. Teiskontien varteen sijoittuva linjaus pirstoisi liito-oravan elinympäristöjä, mikä huonontaisi niiden kulkuyhteyksiä. Raitiotien rakentaminen Teiskontien varteen edellyttäisi myös puuston poistamista, mikä vähentäisi liito-oravien käytössä olevia pesä- ja ruokailupuita ja edellyttäisi poikkeamislupaa.

Valittu vaihtoehto - korttelirakenteen sisäinen linjaus - kulkee korttelirakenteen sisällä. Tämä linjaus on liikenneturvallisuuden kannalta hyväksyttävä ja mahdollistaa raitiotien liikennevaloetuisuuksien toteuttamisen. Tämä vaihtoehto tukee myös tiiviimpää ja eheämpää kaupunkirakennetta, mikä parantaa joukkoliikenteen palvelutasoa ja tekee siitä houkuttelevamman vaihtoehdon asukkaille. Tämä vaihtoehto on huonompi kuin Teiskontien varteen sijoittuva linjaus viitasammakoiden ja korentojen kannalta, sillä raitiotie kulkee tässä vaihtoehdossa lähempänä tai osin näiden lajien lisääntymis- tai levähdyspaikkojen läpi. Liito-oravaan tällä vaihtoehdolla ei ole vaikutuksia.

Tiivis ja kestävä yhdyskuntarakenne on sijoitettu suunnitelmassa minimoiden luontoarvojen heikentymistä. Raitiotiepysäkin läheisyyteen ei ole mahdollista muulla tavoin tai muualla raitiotielinjan varrella toteuttaa tarkoituksenmukaisena pidettävää määrää asuntorakentamista.

2. Viitasammakon ja täplälampikorenon suotuisan suojelun tason säilyminen

Pirkanmaan ELY-keskus katsoo, että hankkeen vaikutukset eivät vaikuta viitasammakon ja täplälampikorenon ja idänkirsikorenon suotuisan suojelun tason säilymiseen valtakunnallisesti tai alueellisesti.

Luontodirektiivin 1 artiklan kohdassa i) on määritelty lajin suojelun taso. Suojelun taso katsotaan suotuisaksi, kun lajin kannan kehittymistä koskevat tiedot osoittavat, että laji pystyy pitkällä aikavälillä selviytymään luonnollisten elinympäristöjensä elinkelpoisena osana ja kun lajin luontainen levinneisyysalue ei pienene eikä ole vaarassa pienentyä ennakoitavissa olevassa tulevaisuudessa ja kun lajin kantojen pitkäaikaiseksi säilymiseksi on ja tulee todennäköisesti olemaan riittävän laaja elinympäristö.

Viitasammakko, täplälampikorento ja idänkirsikorento on arvioitu tuoreimmassa luontodirektiivin mukaisessa uhanalaisarvioinnissa vuonna 2019 elinvoimaisiksi lajeiksi. Viitasammakko, täplälampikorento tai idänkirsikorento eivät ole Suomessa yleisesti ottaen vähenemässä tai erityisen uhan kohteena. Kuuden viitasammakko-, yhden täplälampikorento- ja kahden idänkirsikorentolammen häviäminen ei heikennä lajien valtakunnallista tai alueellista suojelutasoa, sillä se ei vaikuta lajien levinneisyyteen eikä kannan kokoon ottaen huomioon myös hankkeessa tehtävät lieventävät ja korvaavat toimenpiteet. Viitasammakoiden osalta uusia elinympäristöjä rakennetaan vähintään 1,5 kertaa enemmän kuin häviävät, tavoitteena kuitenkin kerroin 2,0. Täplälampikorentojen osalta uusia elinympäristöjä rakennetaan vähintään 1,5 kertaa enemmän kuin häviävät, tavoitteena kuitenkin kerroin 2,0. Idänkirsikorentojen osalta uusia elinympäristöjä rakennetaan vähintään 1,5 kertaa enemmän kuin häviävät, tavoitteena kuitenkin kerroin 2,0. Lisäksi uudet elinympäristöt suunnitellaan siten, että ne täyttävät lajien elinympäristövaatimukset paremmin kuin nykyiset, ja ne sijoitetaan mahdollisimman lähelle nykyisiä elinympäristöjä, jotta lajit voivat helposti siirtyä uusiin paikkoihin.

3. Erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottavat syyt (luontodirektiivin 16 artikla 1c)

Pirkanmaan ELY-keskus katsoo, että poikkeusluvan tarpeessa on kyse erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottavasta syystä.

Uudet raitiotielinjat edistävät kestävästä kaupunkikehitystä vähentämällä yksityisautoilun tarvetta, mikä vähentää liikenteen päästöjä, ruuhkia ja liikenneonnettomuuksien riskiä. Raitiotie tukee kaupungin ilmastotavoitteita ja vähentää ympäristökuormitusta. Se myös edistää uusien asuinalueiden ja palveluiden syntymistä raitiotiepysäkkien läheisyyteen. Se tukee myös kaupungin väestönkasvua tarjoamalla tehokkaan ja luotettavan liikkumismuodon.

Tampere on sitoutunut valtion ja kuntien yhteiseen maankäytön, asumisen ja liikenteen sopimukseen (MAL-sopimus), joka tähtää seudun kehittämiseen. Sopimuksen mukaan asuminen, työpaikat ja palvelut sijoitetaan keskustoihin ja joukkoliikennevyöhykkeille, erityisesti asemanseuduille ja raitiotiekäytäviin. Sopimus tukee Tampereen raitiotien suunnittelua ja rakentamista, ja vähintään 80 % uudesta asuinkerrosalasta sijoitetaan joukkoliikennevyöhykkeille. Tampereen kaupunkiseudun MAL-sopimuksessa 2020–2023 on tavoitteena kehittää joukkoliikennettä raidepainotteisesti.

Uusi MAL-sopimus 2024-2027 on ehdotusvaiheessa. Myös uuden sopimuksen mukaan asuminen, työvoima- ja palveluintensiiiviset työpaikat sekä palvelut olisi suunnattu pääosin keskustoihin ja joukkoliikennevyöhykkeelle, erityisesti kehitettävälle asemanseuduille ja raitiotiekäytäviin. Vähintään 80 % uudesta asuntotuotannosta ohjataan Rakennesuunnitelman 2040+ merkittävän kasvun vyöhykkeelle. Tämä vyöhyke kattaa seudullisesti merkittävien keskustojen verkon sekä näitä yhdistävän tehokkaan joukkoliikennejärjestelmän. Maankäyttöä on tarkoitus kehittää siten, että raitiotiehen, lähijunaan ja muuhun tehokkaaseen joukkoliikenteeseen tukeutuvalle liikkumiselle luodaan edellytyksiä.

MAL-sopimukset ovat valtion ja suurimpien kaupunkiseutujen välisiä sopimuksia, jotka ohjaavat kuntien rakentamista monin tavoin. Sopimuksissa määritellään yhteiset tavoitteet ja konkreettiset toimenpiteet, jotka tukevat kestävästä yhdyskuntarakennetta ja liikennejärjestelmää. Sopimuksissa asetetaan tavoitteet mm. uusien asuntojen rakentamiselle, mikä varmistaa, että asuntotuotanto vastaa alueen kasvutarpeisiin ja tukee kestävästä kehitystä. MAL-sopimukset ovat tärkeä väline, jolla pyritään varmistamaan kaupunkiseutujen kestävä kasvu ja kehitys pitkällä aikavälillä.

Sovelletut oikeusohjeet

Luonnonsuojelulaki (9/2023) 68 §, 69 §; 70 §, 78 §, 83 §, 121 §

Neuvoston direktiivi 92/43/ETY luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta, artikla 16 ja liite IV(a)

Valtioneuvoston asetus elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten, työ- ja elinkeinotoimistojen sekä kehittämis- ja hallintokeskuksen maksullisista suoritteista vuonna 2024 (1215/2023).

MUUTOKSEN HAKU

Tähän päätökseen tyytymätön voi hakea siihen muutosta Hämeenlinnan hallinto-oikeudelta kirjallisella valituksella. Valitusosoitus on liitteenä.

LISÄTIEDOT

Asia on käsitelty Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksessa, luontoyksikössä. Lisätietoja asiasta antaa ylitarkastaja Tapio van Ooik (sähköposti: etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi).

ASIAKIRJAN HYVÄKSYNTÄ

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty viraston sähköisessä asianhallintajärjestelmässä. Asian on esitellyt ylitarkastaja Tapio van Ooik ja ratkaissut yksikön päällikkö Marja-Liisa Pitkänen.

Merkintä hyväksynnästä on asiakirjan lopussa.

26.11.2024

PIRELY/1132/2024

Liitteet	Valitusosoitus
Jakelu	Hakijalle sähköpostitse
Tiedoksi	Tammer-Golf ry (postitse ja sähköpostilla) Ympäristöministeriö (sähköpostitse) Suomen ympäristökeskus (sähköpostitse) Pirkanmaan luonnonsuojelupiiri ry (sähköpostitse) Tampereen ympäristönsuojeluyhdistys ry (postitse ja sähköpostitse)

Suoritemaksu 316 euroa

Oikaisuvaatimus päätöksestä määrättyyn maksuun

Maksuvelvollinen, joka katsoo, että elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätöksestä perittävän maksun määrittämisessä on tapahtunut virhe, voi vaatia siihen oikaisua ELY-keskukselta kuuden kuukauden kuluessa tämän päätöksen antamispäivästä.

Tämä asiakirja PIRELY/1132/2024 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument PIRELY/1132/2024 har godkänts elektroniskt

van Ooik Tapio 26.11.2024 07:57

Pitkänen Marja-Liisa 26.11.2024 10:04